

16-

Lijden

LUISTEREN NAAR DE
PROFETEN

BIJBELSTUDIE

Leidingdeel

1. Waarom?!

Bijbelgedeelte	Habakuk 1:1-17
Zingen	Psalm 22:1; 38:21 en 22; 73:1, 6, 8 en 9; Blijf bij mij, Heer' (Tot Zijn eer 13) Leer mij, o Heer', Uw lijden recht betrachten (Tot Zijn eer 66) God is getrouw, Zijn plannen falen niet (Tot Zijn eer 38)

Doel van de avond

Na deze avond...

1. ... *weet* je dat Habakuk zijn waaromvragen bij de Heere neerlegt.
2. ... *beseft* je dat God een plan heeft met het lijden, ook al begrijp je dat niet altijd.
3. ... *kun* je een antwoord geven op waaromvragen over lijden in deze wereld.

Deze doelen zijn bedoeld om focus aan de avond te geven. We beseffen dat er uit het Bijbelgedeelte andere lijnen zijn te trekken. Het is echter belangrijk om de jongeren met een samenhangende boodschap in aanraking te brengen.

Extra informatie voor de leiding

In het Bijbelboek Habakuk treffen we tweemaal de naam Habakuk aan, beide keren in een opschrift (Hab. 1:1; 3:1). Deze opschriften identificeren Habakuk als de auteur van het boek. De naam 'Habakuk' bevat geen verwijzing naar de HEERE. Waarschijnlijk is deze naam afgeleid van de Akkadische naam van een tuinplant. Behalve zijn naam is er verder niets bekend over deze profeet. Dit is opmerkelijk, want meestal staat in het opschrift ook een toelichting over de afkomst van de profeet. Zijn naam komt ook niet terug in andere bronnen uit die tijd. Uit andere bronnen ontstaat een diffuus beeld. Er is verschil van mening over zowel de afkomst van Habakuk als de tijd waarin de profeet optrad.

In Habakuk vinden we slechts éénverwijzing naar de geschiedenis: de Babyloniërs (Hab. 1:6). Zij werden toen 'Chaldeeën' genoemd naar het land waar ze vandaan kwamen. Dit verwijst naar de opkomst van het Babylonische rijk onder Nabopolassar (626-605 v. Chr.). Vanuit een onbetekenende uithoek groeit het rijk uit tot de grootste machthebber in het Midden-Oosten. De Assyriërs, die daarvoor de macht bezaten, worden in korte tijd verslagen. In 614 valt Assur en in 612 de hoofdstad Ninevé. Na diverse oorlogen vindt in 605 de beslissende veldslag plaats bij Karkemis. De Babyloniërs verslaan daar definitief de Assyriërs en de Egyptenaren (vgl. 2 Kon. 24:7). Kort na de veldslag overlijdt Nabopolassar en volgt zijn zoon Nebukadnezar hem op. Deze zet de oorlog voort en verovert Syrië en Judea (2 Kon. 24:1). Daarna volgt een oorlog tegen Egypte, maar deze is niet succesvol. Babylonië lijkt te zijn verzwakt en verschillende staten komen in opstand. Met nieuwe kracht keert Nebukadnezar terug en neemt onder andere Jeruzalem in. Hij deporteert een deel van de bevolking, en stelt Zedekia aan als regent (2 Kon. 24:10-17). De geschiedenis herhaalt zich, want ook Zedekia keert zich af van de Babylonische koning (2 Kon. 24:20). Nogmaals komt Nebukadnezar en neemt Jeruzalem in. Een deel van de stad, waaronder de tempel, wordt verbrand (2 Kon. 25). In het jaar 587 komt daarmee een voorlopig einde aan Jeruzalem. Na drie eeuwen wordt de tempel verwoest en lijkt de Davidische dynastie ten einde.

Voor de politiek van Judea hebben al deze machtswisselingen veel gevolgen. Josia neemt eerst de beslissing om niet langer loyaal te zijn aan de Assyriërs en zoekt zijn steun bij de opkomende macht: de

Babyloniërs. Deze steun is de aanleiding tot zijn dood (2 Kon. 23:29). Zijn opvolger, Joachaz, heeft vermoedelijk dezelfde politieke voorkeur, want hij wordt afgezet door de farao en vervangen door een broer van hem, Jojakim (2 Kon. 23:34). We kunnen veronderstellen dat Jojakim loyaal was aan de Egyptische vorsten. Na de overwinning van de Babyloniërs bij Karkemis ontstaat echter een nieuwe situatie. Egypte is sterk verzwakt en Nebukadnezar heeft de macht in het gebied van Israël en de landen daaromheen. Aan wie moet Judea nu loyaal zijn: aan Egypte of aan Babylonië? In 603 veroveren de Babyloniërs Askelon en dan wordt Judea een vazal van Babylonië. De oorlog tussen Egypte en Babylonië verzwakt Nebukadnezar echter en hij keert terug naar Babel. Als gevolg hiervan wisselt de Judese koning zijn loyaliteit weer, en kiest hij voor Egypte. Nebukadnezar grijpt echter kort daarna in door Jeruzalem te belegeren en Zedekia op de troon te plaatsen. Maar ook Zedekia verandert zijn politieke voorkeur weer naar Egypte (Jer. 37:7). Deze gang van zaken komt tot een einde door de verwoesting van Jeruzalem in 587.

Te midden van deze geschiedenis kunnen we de profeet Habakuk plaatsen. Hij signaleert in de Judese samenleving grote problemen en roept de HEERE om hulp. Het antwoord van de HEERE is de opkomst van de Babyloniërs. Habakuk behoort tot de groep mensen, waaronder ook Jeremia, die geen aansluiting wil zoeken bij Egypte, maar loyaliteit aan de Babyloniërs bepleit. Deze loyaliteit aan Nebukadnezar betekent echter niet dat Habakuk de Babyloniërs als redders ziet. Hij klaagt bij de HEERE vanwege het geweld dat de Babylonische legers gebruiken en de slachting die zij aanrichten. Uit het boek is echter niet duidelijk hoever de opmars van de Babyloniërs is gevorderd. De verrassing over de opkomst van de Babyloniërs (Hab. 1:5) wijst op een periode aan het begin van hun opmars, mogelijk voor de beslissende strijd bij Karkemis in 605.

Naast deze directe verwijzing zijn er twee indirecte aanwijzingen voor de datering van Habakuk. Ten eerste zijn er de ontwikkelingen in de Judese samenleving. In 622 vindt koning Josia een wetboek in de tempel (2Kon. 22:8-10). Dit zorgt voor een godsdienstige hervorming waarin koning Josia en het volk zich toewijden aan de HEERE. De volgende koningen Joáhaz (609), Jojakim (609-598) en Zedekia (598-587) volgen echter niet de weg van hun vader. In het boek Habakuk vinden we geen directe verwijzingen naar deze ontwikkelingen. Wel is duidelijk dat Habakuk zich richt tot de HEERE. Dat betekent dat hij ongetwijfeld instemde met de hervormingen onder Josia. Mogelijk verwijst 'Thora' (Hab. 1:4) naar deze reformatie. De klacht is daarom beter plaatsbaar in de tijd na Josia, toen de koningen een andere weg gingen. Dat wijst op een optreden na 609.

Een tweede aanwijzing is dat er geweld voorkomt op de Libanon (Hab. 2:17). De aanstichters van dit geweld blijven ongenoemd, maar dit kunnen Babyloniërs zijn na de overwinning bij Karkemis, vermoedelijk rond 604-601. In de tijd daarvoor waren zij in dit gebied nog niet aanwezig. Deze verschillende invalshoeken wijzen samen min of meer op een datering van Habakuk tussen ruwweg 609 en 600 v.Chr. Dat is de tijd waarin de macht van de Babyloniërs snel groeit en waarin de nieuwe koning, Jojakim, een andere weg inslaat dan zijn vader Josia.

Omdat het boek Habakuk bestaat uit diverse elementen is er weinig overeenstemming over het genre van dit boek. Exegeten nemen vaak een uitgangspunt in één van de onderdelen en verbinden dit met het gehele boek. Het eerste voorstel is dat Habakuk een liturgische klacht is. Deze benadering sluit vooral aan bij het begin, de klachten van Habakuk, en het einde, de psalm, van het boek. Een tweede voorstel ziet het boek Habakuk primair als het verslag van een visionaire ervaring. Het uitgangspunt ligt hier bij het tweede hoofdstuk waarin de profeet een boodschap van de HEERE ontvangt. Een derde groep plaatst Habakuk in de wijsheidstraditie. Het boek cirkelt volgens hen rondom de vraag naar de theodicee: hoe verhoudt het

kwaad in de wereld zich tot de HEERE? Een vierde benadering, waar we ons bij aansluiten, gaat uit van de twee opschriften die we in het boek aantreffen. Het eerste gedeelte is hoe de bedoeling van de HEERE zichtbaar wordt in de gebeurtenissen van deze wereld en hoe de mensen zich moeten gedragen in deze ontwikkelingen. Het tweede gedeelte van Habakuk is een psalm. Hier vinden we elementen van twee verschillende genres. Enerzijds zijn er signalen die wijzen op een klacht. De psalm wordt in Hab. 3:1 aangeduid als woord dat verbonden is met klaagpsalmen en de vraag om verlossing. Dit past bij het begin en het slot van de psalm. Anderzijds zijn er duidelijk hymnische elementen aanwezig in de theofanie. Deze gaat over de macht van de HEERE en zijn overwinning op vijanden. Dit laatste element is het sterkst vertegenwoordigd. De roep om ingrijpen is duidelijk aanwezig, maar de psalm eindigt met een rotsvast vertrouwen in de HEERE. Dit vertrouwen is gebaseerd op Gods vroegere openbaring en de profeet ziet uit naar nieuwe daden van verlossing door de HEERE.

Het boek Habakuk, zoals we het aantreffen in de Masoretische tekst, bestaat uit twee delen, ieder met een eigen opschrift (Hab. 1:1; 3:1). Het eerste gedeelte wordt een 'massa' genoemd, het tweede gedeelte een 'psalm'. Bij deze psalm staan ook de bijbehorende muzikale aanwijzingen (Hab. 3:1,3,9,13,19). In het eerste gedeelte van het boek staan twee verschillende literaire vormen: een dialoog tussen de profeet Habakuk en de HEERE (Hab. 1:2-2:5) en een serie uitspraken die telkens beginnen met 'Wee!' (Hab. 2:6-20). Hierdoor zijn drie delen te onderscheiden: Hab. 1:2-2:5; 2:6-20 en 3:1-19. De structuur van ieder onderdeel komt nu afzonderlijk aan de orde.

In Hab. 1:2-2:5 komen de profeet en de HEERE beurtelings aan het woord. Beiden spreken tweemaal. Deze overgangen worden niet expliciet aangegeven in de tekst, maar ze zijn wel duidelijk gemarkeerd doordat het perspectief wisselt. Eerst spreekt de profeet tot de HEERE (Hab. 1:2-4). Hij klaagt over het onrecht dat hij rondom zich ziet. Vervolgens spreekt de HEERE (Hab. 1:5-11). Hij zegt tegen Habakuk en de andere mensen dat de Babyloniërs zullen komen. Er volgt een uitgebreide beschrijving van hun militaire macht. Daarna neemt Habakuk weer het woord (Hab. 1:12-17). Nogmaals uit hij een klacht, want hij kan de komst van de Babyloniërs niet rijmen met Gods gerechtigheid.

Het eerste deel van het boek Habakuk is vooral een profetische duiding van de geschiedenis. De profeet wordt geconfronteerd met belangrijke gebeurtenissen die van invloed zijn op de toekomst van het volk. De Babyloniërs vormen in de tijd van Habakuk een nieuw rijk dat zich snel uitbreidt. Het boek gaat om de vraag welke betekenis deze verandering heeft en hoe de HEERE hierbij is betrokken. Dat is een belangrijke vraag, gezien de politieke situatie in Judea. Deze ontwikkeling betekent zeker ook een geloofsworsteling voor de profeet, en het antwoord van de HEERE heeft onmiskenbaar verwantschap met de wijsheidstraditie. Ook is het mogelijk dat Habakuk zijn woorden door middel van de liturgie van de tempel heeft doorgegeven. In deze drie punten ligt echter niet de kern van het boek, want die gaat primair over de betekenis van de opkomst van de Babyloniërs.

De voornaamste parallellen met Habakuk zijn andere gedeeltes uit de Bijbel die ingaan op het verloop van de geschiedenis. Daaronder vallen andere profeten die wijzen op de bedoeling van de HEERE, zoals Jeremia die koning Zedekia oproept om zich over te geven aan de Babyloniërs en Daniël die de geschiedenis doorlicht. In het Nieuwe Testament vinden we dit in het boek Openbaring, waarin de HEERE aan Johannes openbaart hoe het Romeinse Rijk zich ontwikkelt en de wereldgeschiedenis verloopt. Hoe kan een goede God zoveel onrecht en geweld toestaan, zonder in te grijpen (Hab. 1:13)? Gods antwoord is dat de vergelding niet direct komt, maar op den duur wel zal volgen (Hab. 2:5-20). In het Nieuwe Testament staan enige verwijzingen naar het boek Habakuk. Dit betreft vooral de woorden 'de rechtvaardige zal door zijn geloof leven' uit Hab. 2:4.

Vers 1

Het boek begint met een kort opschrift. In dit boek staat het verslag van een visioen dat de profeet Habakuk heeft ontvangen. De profetie wordt 'last' genoemd. Dat is omdat de boodschap die Habakuk krijgt, als een last op zijn hart wordt gelegd. Hij voelt het gewicht ervan. Die last drukt zo zwaar op hem, dat hij erdoor wordt neergeworpen, maar niet zo, dat hij er door omkomt. De last brengt hem op zijn knieën en hij brengt die bij God. Habakuk wordt 'de profeet' genoemd. Hij spreekt woorden die hij namens God aan het volk moet doorgeven. De boodschap die hij moet doorgeven, is niet in woorden tot hem gekomen, maar is iets wat hij 'gezien heeft'. Habakuk klaagt over de zonden van Israël en daarna over die van hun vijanden. Wat hij heeft gezien, betreft het oordeel over Israël en hun vijanden.

Vers 2

Dit vers toonzet de rest wat volgt in het hoofdstuk. Het roept een gevoel op van de spanning die een rechtvaardige ervaart als zijn gebed niet bevredigend verhoord wordt of op een manier die nog meer vragen oproept. De profetie betreft het volk, maar Habakuk richt zich hier tot de HEERE. Hij roept om hulp, die uit lijkt te blijven. Hij bedoelt daarmee de eer van de HEERE. Hij roept het vertwijfeld uit: 'Hóélang, HEERE? verdraagt U het dat U oneer aangedaan wordt?'

'Hoelang' is een typisch woord voor een klacht. We komen zulke woorden meer tegen in bijvoorbeeld Psalm 13. Habakuk vraagt waarom Hij niet hoort. Hij hoort Habakuk wel, maar het antwoord blijft achterwege. Habakuk worstelt met vragen rondom rechtvaardigheid. Geweld is schering en inslag onder Gods volk. Wanneer houdt het op? Habakuk worstelt er mee.

Vers 3

Habakuk schetst vervolgens de reden van zijn klacht. In diverse beelden noemt hij het onrecht waarmee hij wordt geconfronteerd, met name beelden uit de wereld van het recht. Iedereen wil zich verrijken ten koste van anderen. Daardoor ontstaat er onenigheid die uitloopt op ruzie. Er is geen eenheid en geen vrede. Habakuk voelt zich onmachtig, maar hij weet dat God dat niet is. Waarom doet Hij er dan niets aan? Het zwijgen van God in menselijke aangelegenheden is altijd moeilijk te begrijpen geweest. Maar het wil niet zeggen dat er geen antwoord is en dat Goddelijke wijsheid niet in staat is deze moeilijkheden op te lossen. God ziet alles en alles blijft onder de controle van Zijn machtige hand. Dit geldt ook voor alle onrecht dat we in de christenheid zien. God wil niet dat we het gering achten en Hij wil ook niet dat we eronder bezwijken, maar het aan Hem voorleggen en vragen wat Hij wil dat we doen.

Vers 4

Eerlijke rechtspraak is niet meer te vinden. Habakuk formuleert zijn conclusie: de rechtvaardige wordt in het nauw gebracht. Het recht is verwrongen. Habakuk houdt de HEERE verantwoordelijk voor deze situatie, die indruist tegen de Thora, en met indringende vragen legt hij zijn nood voor.

Vers 5

Wanneer de HEERE begint te spreken, gaat Hij niet direct in op de klacht van Habakuk, maar roept Hij de mensen op om buiten de landsgrenzen te kijken. Daardoor zullen ze verbaasd staan, want de HEERE brengt iets teweeg. Er zal iets ongewoons gebeuren tijdens het leven van de hoorders. Later gebruikt Paulus deze woorden in Antiochië.

De HEERE belooft dat Hij het kwaad zal oordelen. Om Habakuk dat te laten zien nodigt Hij hem en het volk van Juda uit om rond te zien en heel aandachtig te kijken onder de heidenen wat Hij zal gaan doen. Dan zullen ze zien dat het Assyrische rijk wordt verwoest door o.a. de Babyloniërs, het volk dat Hij zal gebruiken

voor Zijn werk. Dat werk is dat Hij Jeruzalem door de Chaldeeën (of Babyloniërs) in drie opeenvolgende belegeringen zal benauwen met als uiteindelijk resultaat de verwoesting van Jeruzalem.

Dat ze dan verbijsterd zullen zijn, betekent dat het antwoord op het gebed van Habakuk allesbehalve voorspelbaar is. De verbijstering wordt in twee werkwoordsvormen herhaald, om de herhaaldelijke en uiteindelijk totale verbazing te benadrukken die hen zal overvallen (zie en vgl. Gen. 43:33; Ps. 48:5-6; Jes. 29:9). Als ze van de ene verbijstering zijn gekomen, zal een nieuwe verbijstering hen overvallen.

Vers 6-11

De HEERE geeft aan wat er gaat gebeuren: Hij zal de Babyloniërs aan de macht brengen (vs. 6). Het is een grimmig en vaardig volk. De HEERE stelt hen aan om de hele wereld door te trekken en gebieden te veroveren. Dit betekent dat ze spoedig ook in Judea zullen arriveren. Het is een volk dat ontzag wekt (vs. 7). Bovendien heeft het de macht om anderen eigen regels op te leggen.

Na deze aankondiging geeft de HEERE een uitgebreide beschrijving van de komst van de Babyloniërs (vs. 8). De snelheid van hun paarden wordt vergeleken met die van twee roofdieren: met panthers en wolven die in de avond rondzwerven. De wagens die zij trekken, komen aangestormd. De HEERE vergelijkt ze ook met een ander dier: een arend die uit de hemel neer duikt om zijn prooi te vangen. Het doel van deze groep vijanden is vernietiging (vs. 9). Met gemak verzamelen ze veel (als 'zand') gevangenen. Ze schrikken niet terug voor andere volken (vs. 10). Met de eerbiedwaardige personen van die volken drijven ze de spot en ze weten belangrijke steden te veroveren. Dan gaat de windvlaag van de Babyloniërs voorbij (vs. 11). Ze trekken weer verder. Als Babel zo bezig is, zal hij van gedachten veranderen zoals de wind van richting verandert. Dat hij verder trekt, wil zeggen dat hij te ver gaat in zijn behandeling van Israël. Daarmee maakt hij zich schuldig, hij laadt schuld op zich door het overspelen van zijn hand. In zijn hoogmoed gaat hij zich te buiten aan buitensporig geweld. Babel maakt zich schuldig omdat hij alleen op zijn eigen kracht vertrouwt, zijn kracht tot zijn god maakt. Met de God van de hemel, de God van Israël, houdt hij totaal geen rekening. De macht die God hem in handen heeft gegeven, misbruikt hij om zijn eigen belangen na te streven. Zijn veroveringszucht voert de boventoon.

Vers 12-17

Na deze woorden van de HEERE neemt Habakuk opnieuw het woord. Hij neemt geen genoegen met de ontvangen reactie en zet zijn klacht voort (vs. 12). Hij begint met een uitdrukking van vertrouwen in de HEERE, hoewel er mogelijk ook verwarring in zijn woorden doorklinkt. De HEERE is immers de Schepper van de wereld (en daarmee machtiger dan de zojuist genoemde god van de Babyloniërs). Dit betekent dat Israël niet zal omkomen, want de Babyloniërs staan onder het gezag van de HEERE. Zijn doel met hun opkomst is het oordeel over Israël en niet de vernietiging van het volk. Habakuk spreekt als vertegenwoordiger van zijn volk tot God. Hij spreekt God aan met enkele bekende namen.

- 'De HEERE' is de God van het verbond. Dat is Hij "van oudsher", wat erop wijst dat Hij van eeuwigheid is. Hij is de Eeuwige.
- Hij is 'God', Die eertijds Zijn volk heeft uitverkoren tot Zijn eigendom.
- Hij is de 'Heilige', Die volmaakt rein is, Die het boze niet kan zien of dulden.

Door te spreken over 'mijn God' en 'mijn Heilige' eigent Habakuk zich die Namen toe en neemt zo als het ware bezit van God in die bijzondere beproeving van het geloof.

Vanuit die persoonlijke relatie met God in de kennis van Hem als de Eeuwige, de Reine en de Heilige, weet Habakuk door het geloof dat Gods plannen niet zullen falen. Zij die geloven, zullen niet sterven en dus de beloofde zegen niet missen. De uitspraak: 'Wij zullen niet sterven', is een zekerheid en geen wens.

Habakuk klaagt, maar is niet opstandig. Hij gelooft dat God rechtvaardig is en aan Zijn plannen vasthoudt. Hij zal Zijn volk bewaren, ondanks de verwoestingen die de Chaldeeën zullen aanrichten. Daarna brengt Habakuk zijn klacht naar voren (vs. 13). Hij zegt dat de HEERE en het kwaad niet samengaan. De reinheid van God past niet bij het kwaad. Waarom lijkt dat dan wel te gebeuren? Laat de HEERE het toe dat de rechtvaardigen worden opgeslokt door mensen die goddelozer zijn? Door middel van een beeld beschrijft Habakuk het gedrag van de Babyloniërs (vs. 14). De volken zijn voor hen als vissen of kruipende dieren zonder leider. Met hun materialen, zoals een vishaak en netten, verzamelen de Babyloniërs alle mensen (vs. 15). Daarom verheugen ze zich en als uiting van dank en bewondering brengen ze offers aan de materialen waarmee ze hun wreedheden begaan (vs. 16). Het feit dat Habakuk dit noemt, betekent dat ze hun daden niet toeschrijven aan de ene God die alles regeert. Is het indirect een oproep aan God om in te grijpen? De voorspoed van de vijanden weerspiegelt zich in de vette buit die ze hebben. Habakuk komt daarmee bij zijn slotvraag. Is het doel van de HEERE dat de Babyloniërs de mensen vangen in hun net? Blijven ze maar doorgaan met het verslaan van de volken? (vs. 17). Hoewel de profeet toegeeft dat Israël tuchtiging verdient, worstelt hij met de vraag of het optreden van de Babyloniërs hiermee wel in overeenstemming is. Ze dienen toch vooral zichzelf en niet de God van Israël?

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Zorg dat ergens op een muur drie kolommen klaar hangen met de drie categorieën: 'lijden in de wereld', 'lijden in ons land' en 'lijden in jouw leven'. Geef alle jongeren een aantal post-its en laat de iedereen individueel eerst drie dingen bedenken die te maken hebben met lijden. Laat ze dit op aparte post-its schrijven, op elke post-it één item. Daag de jongeren uit al zoveel mogelijk te denken in de genoemde drie categorieën. Laat hen hun eigen post-its in de goede kolom hangen. Bespreek dit kort door de post-its te klusteren binnen de categorieën.

Opdracht 1

- a. Habakuk noemt (1) dat hij al lang tot de Heere schreeuwt, maar dat Hij hem niet hoort en niet verlost. Ook noemt hij (2) dat de Heere hem ongerechtigheid laat zien en dat de Heere de moeite ziet. Habakuk zegt (3) dat verwoesting en geweld tegenover hem zijn. (4) Het recht wordt verdraaid.
- b. Laat de jongeren in eigen woorden zeggen wat er gebeurt. Habakuk bidt, maar de Heere hoort hem niet. Hij ziet allerlei erge dingen, maar het lijkt alsof de Heere toekijkt en niets doet. Eerlijke mensen worden oneerlijk behandeld. Er is veel ruzie.

Opdracht 2

- a. Waarschijnlijk zitten er jongeren in de groep die de vragen van Bas herkennen. Spreek hierover door met hen. Welke vragen herkennen ze? Op welk moment komen deze vragen wel eens in hun eigen hoofd en hart op? Geef ook ruimte aan de vragen en twijfels die de jongeren zelf hebben. Keur dit niet af, maar laat merken dat het begrijpelijke vragen zijn en dat het goed is om deze vragen te bespreken met elkaar. Pak eventueel de Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 13 erbij waar het gaat over de voorzienigheid van God:

'Gods voorzienigheid en regering: God heeft de schepping niet aan het toeval overgelaten. Hij regeert alles, buiten Zijn heilige wil om gebeurt er niets. God is echter niet de bedenker en de schuldige van de zonde, hoewel er niets buiten Hem om gaat. Zijn macht en goedheid zijn zo groot dat Hij altijd rechtvaardig is, ook al zijn mensen en duivelen onrechtvaardig. Het verstand van mensen is te beperkt

om alles wat God doet, te begrijpen. De mens moet dat ook niet willen, maar juist tevreden zijn met wat in de Bijbel staat. Gods Vaderlijke zorg, dat de mens niets zomaar of toevallig overkomt, is een troost in het leven. Zonder Zijn wil kunnen vijanden en duivelen geen schade doen' (samengevat door Evert Barten).

- b. Bespreek met de jongeren hoe je kunt reageren op de vragen van Bas. Laat zien dat de oorzaak van al het lijden in de zondeval ligt. De Heere heeft alles goed, zonder pijn en zonder lijden geschapen. Het is de keuze van mensen geweest om tegen God in te gaan en te gehoorzamen aan de duivel. Dáárom is er pijn en lijden. De Heere ziet de oorlogen gebeuren. Hij geeft de oorlogen niet zelf, maar laat ze wel toe. Met als doel: mensen naar zich toe trekken. Door middel van roepstemmen.

Opdracht 3

- a. 'Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?'
- b. Laat de jongeren iets beseffen van wat het lijden van de Heere Jezus voor Hemzelf betekend heeft. Verlaten zijn door Zijn Vader moet voor Hem het zwaarste geweest zijn wat Hij op deze aarde heeft meegemaakt. De volmaakte verbondenheid met Zijn Vader werd verbroken. De Heere Jezus stelt aan het kruis de waaromvraag, om weer terug te komen in de eenheid met Zijn Vader.
- c. Het is voor ons onvoorstelbaar dat God door God verlaten werd. Dit deed Hij voor ons, om mensen die moedwillig God verlaten hebben, weer terug te brengen bij Hem. Daarin ligt de troost van Zijn waaromvraag. Ook kan het troost geven om te weten dat Jezus op aarde zwaar lijden meegemaakt heeft en daarin dus ook met ons kan mee-lijden, omdat Hij weet wat diep lijden is.

Zie ook:

- Hebr.2:18: *'Want in hetgeen Hij Zelf, verzocht zijnde, geleden heeft, kan Hij dengenen, die verzocht worden, te hulp komen.'*
- Hebr. 4:15: *'Want wij hebben geen hogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar Die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde.'*
- Avondmaalsformulier: *'En heeft zich vernederd tot in de allerdiepste versmaadheid en angst der hel, met lichaam en aan het hout des kruises, toen Hij riep met luider stem: 'Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?' opdat wij tot God zouden genomen, en nimmermeer van Hem verlaten worden.'*

Opdracht 4

- a. Sta kort stil bij het leven van Corrie ten Boom. Iemand die in de oorlog eigenlijk alleen maar goed deed, krijgt toch met heel veel lijden te maken. Dit lijkt oneerlijk maar Corrie ziet dat zelf niet zo. Zij blijft getuigen van Gods goedheid en trouw. Ze getuigt ervan dat ze gelooft dat ze in de hemel de bovenkant van het borduurwerk zal zien: de reden van al het lijden in haar leven.
- b. Het beeld van het borduurwerk laat zien dat wij niet alles kunnen begrijpen en dat het erop aankomt om God te vertrouwen. Het is mooi om een echt borduurwerk mee te nemen ter illustratie.

Opdracht 5

Laat de jongeren de namen van God opzoeken in het Bijbeltekst en de bijbehorende kolommen invullen:

Naam van God	Wat zegt deze Naam over Wie God is?	Welke troost kun je uit deze Naam van God halen?
HEERE	God van het verbond met Israël en in de doop.	Het verbond van God is onveranderlijk, Zijn belofte blijft altijd.
God	Allerhoogste, Machtigste, Leider, Gebieder.	Hij regeert en houdt alles in Zijn hand

Heilige	Uniek, met niets anders te vergelijken, volmaakt, kan de zonde niet door de vingers zien.	Ondanks dat God zo heilig is, wilde hij toch te midden van Zijn volk zijn. Hij zal de zonde straffen, maar biedt ons ook Zijn genade aan waardoor wij geheiligd kunnen worden.
Rots	Onveranderlijk, sterk, dragend.	God blijft altijd dezelfde. Bij Hem is alle kracht te verkrijgen en op Hem kunnen we bouwen als op een sterk fundament.

Stelling

Bespreek de stelling met elkaar. Wie is het eens met de stelling? Wie is het oneens met de stelling? Habakuk stelde zelf waaromvragen en ook in de psalmen worden deze vragen regelmatig gesteld. Habakuk stelde deze vraag omdat hij de straf van God niet kon rijmen met wie God is. Het leek hem onrechtvaardig en dat begreep hij niet. Uiteindelijk zien we bij Habakuk wel dat hij alles overgeeft aan God. Hij blijft niet in zijn waaromvraag steken, maar gaat ermee naar God en vindt uiteindelijk rust bij Hem.

Brug naar inleiding

1. Gebruik de extra informatie voor de leiding als voorbereiding voor een inleiding.
2. Geef een korte introductie op het thema en bespreek verder het Bijbelgedeelte aan de hand van de vragen, zorg dat de jongeren zoveel mogelijk betrokken zijn.
3. Bedenk van te voren zelf wat concrete voorbeelden bij de vragen. Mochten de jongeren het moeilijk vinden iets te bedenken dan kun je ze op weg helpen door voorbeelden uit je eigen leven te benoemen. Stel je daarbij gerust kwetsbaar op.
4. Laat in de afronding de startopdracht weer terug komen. Daag de jongeren uit om aanvullende voorbeelden op te schrijven vanuit de vragen bespreking en maak zo de geleerde lessen concreet. Laat ze voor zichzelf de belangrijkste les formuleren vanuit deze Bijbelstudie.

2. Overgave in het lijden

Bijbelgedeelte	Habakuk 3:1-19
Zingen	Psalm 27:2; 33:10; 37:2, 3 en 7
	Wat de toekomst brengen moge (Tot Zijn eer 104)
	Beveel gerust uw wegen (Tot zijn eer 12)
	Al zou de vijgenboom niet bloeien (Tot Zijn eer 4)
	Een vaste burcht is onze God (Tot Zijn eer 27)

Doel van de avond

Na deze avond...

1. ... *weet* je hoe Habakuk door het geloof zijn vragen over kon geven aan God.
2. ... *beseft* je dat voor een christen geluk en vreugde niet afhankelijk zijn van de omstandigheden.
3. ... *kun* je tekenen van Gods trouw in jouw leven noemen.

Deze doelen zijn bedoeld om focus aan de avond te geven. We beseffen dat er uit het Bijbelgedeelte andere lijnen zijn te trekken. Het is echter belangrijk om de jongeren met een samenhangende boodschap in aanraking te brengen.

Extra informatie voor de leiding

Voor de achtergrond van het Bijbelboek Habakuk: zie het leidingdeel bij hoofdstuk 1 'Waarom?!'

Vers 1

In tegenstelling tot het laatste vers van het vorige hoofdstuk, waar iedereen de opdracht krijgt te zwijgen voor het aangezicht van de HEERE, opent Habakuk zijn mond in dit hoofdstuk. Hij brengt in stilheid de lofzang aan God de Heere, als een gebed, omdat het aan God gewijd is.

"Sjigjonot" is een term uit de muziek. Een gelijksoortige term, sjiggajon, staat in de aanhef van Psalm 7. De term lijkt weer te geven dat het gaat om een overwinningslied, een lied dat gezongen wordt in grote opwinding, met snel wisselende emoties. Deze term laat zien dat er een verbinding is tussen dit lied en de psalmen. Het is ook een aanwijzing dat Habakuk niet alleen op deze manier zijn gedachten tot uitdrukking brengt, maar deze 'psalm' componeert voor gebruik in Israël.

Vers 2

De psalm begint met een parallelle zin waarin naar voren komt dat de boodschap van de HEERE is gehoord (vgl. Hab. 2:2) en dat zijn machtige werk ontzag wekt. Dit laatste verwijst naar het aangekondigde werk van God (Hab. 1:5) en naar de gebeurtenissen die komen gaan. Dan volgen zinnen waarvan de betekenis onduidelijk is. De vertalingen vatten de woorden op als een oproep aan de HEERE om Zijn macht opnieuw, in deze tijd, te tonen. Daarbij komt de vraag of de HEERE te midden van het tumult aan Zijn genade denkt. Indirect blijkt hier de aanvaarding van het oordeel dat komt en in de voorgaande hoofdstukken is aangekondigd.

Het volk heeft elk recht op behoudenis verspeeld, maar de ontferming in God kan worden aangesproken. Er kan geen beroep op verdienste worden gedaan, wel op genade. Als daarop een beroep wordt gedaan, betekent dat een erkenning van schuld (zie Ps. 51:2). Wat Israël betreft, vraagt de profeet aan God om Zijn oordeel door ontferming te temperen. God zal dat doen ten aanzien van de getrouwen onder Zijn volk.

Vers 3-15

Deze verzen behoren tot een geheel en daarom neem ik deze verzen samen. Men noemt deze verzen wel een 'Theofanie', een Godsverschijning. Het is aannemelijk dat deze verzen wijzen op het verleden. Zo beschrijven deze verzen het verleden niet als afstandelijke geschiedenis. Maar ze roepen in herinnering hoe de HEERE in het verleden Zijn volk verlost heeft en hoe Hij dat in de toekomst weer kan en zal doen.

De plaatsen die Habakuk noemt, liggen in het zuiden, wat wijst op de uittocht uit Egypte. De heerlijkheid van de HEERE is daarin tot uiting gekomen. Met die heerlijkheid heeft Hij Zijn volk bestraald. Tegelijkertijd is deze verschijning een bedekte verschijning: als Hij Zijn volle heerlijkheid zou tonen, zouden wij allemaal omkomen. Omdat wij die heerlijkheid niet kunnen verdragen. Zijn schijnsel is als het zonlicht. Daaruit mogen we opmaken dat die heerlijkheid tot heerlijke uitdrukking gekomen is in de Heere Jezus Christus, in Zijn komst naar deze aarde.

Naast deze zichtbare tekenen zijn er ook andere tekenen van Zijn macht. Met de HEERE komen namelijk ook rampen mee, waarmee Hij mensen kan treffen. Dat komt bijvoorbeeld heel nadrukkelijk tot uiting in Egypte waar Zijn plagen in tienvoud het volk van de Egyptenaren getroffen heeft.

Hoe ging het toen Israël in het beloofde land kwam? Dat beschrijft vers 6. De HEERE Zelf heeft de landsgrenzen bepaald voor het volk Israël. Hij heeft het oordeel over de heidenen daar voltrokken. Zo zelfs dat de bergen verstrooid zijn geworden en de heuvelen van de eeuwigheid zich hebben. De HEERE kijkt en de volken beven al. Zijn macht is zo groot dat de aarde beeft en bergen en heuvels schudden en instorten. Het einde van vers 6 is lastig. Wat bedoelt Habakuk? 'Wegen van eeuwig(heid)' kan verwijzen naar een route op aarde: 'eeuwenoude wegen' of in de hemel: 'sterrenbanen'. Hoe het ook moge zijn: duidelijk is de macht van de HEERE op aarde, ja zelfs in het heelaal. Ontzagwekkend en indrukwekkend. Zo indrukwekkend dat vers 7 dichtertlijk spreekt over de angst van de woestijnvolken Cuschan en Midian. Hun tenten en tentdoeken (gordijnen) ziet Habakuk schudden als teken van angst.

Tot dusverre heeft de profeet een beschrijving gegeven hoe de HEERE verschijnt. Nu spreekt Hij de HEERE direct aan. Dat doet Hij om de grootheid van de HEERE te bewonderen, zonder dat Hij daadwerkelijk een antwoord van de HEERE verwacht. In een drievoudige retorische vraag wordt duidelijk wat de grote kracht was tegen Israël: de watermassa. Wie denkt er dan niet aan de Rode Zee en de Jordaan? Onwillekeurig komt Psalm 114 : 3 en 4 (berijmd) boven:

Wat was 't, o zee, dat u zo vluchten deed?
En gij, Jordaan, wat angst, wat prangend leed,
Kon u teruggedringen?
Gij bergen, en gij heuvels, wat gerucht
Deed u met schrik dus steig'ren naar de lucht,
Als lammeren, die springen?

Beef, aarde, beef voor 's HEEREN aangezicht,
Voor Jacobs God, die uit het eeuwig licht
Zijn Isrel hulp wou zenden;
Hij is 't, wiens macht de rots verand'ren kon
In enen vloed, den keisteen in een bron,
Voor Isrels matte benden.

De symbolische taal moet duidelijk maken dat de wateren van Hem zijn en dat die Zijn volk niet tegen kunnen houden om het beloofde land binnen te gaan. De HEERE oordeelt de volken. Hij lost daarmee de beloften in die Hij aan de aartsvaders gedaan heeft. Hij verplettert de vijand, zowel rivier als volken. Verschillende natuurlijke elementen zien dit en reageren erop. De bergen beven, stortbuien breken los en de watervloed verheft zijn stem. De verheven zon verheft zich in ontzag en de maan staat dienstbaar stil. Denk daarbij aan de geschiedenis van Jozua. De HEERE gebruikt de natuur om Zijn volk te redden. Zijn oordelend handelen heeft echter wel een doel. De HEERE oordeelt niet om het oordelen. Enerzijds hebben de volken de maat vol gezondigd. Anderzijds is dit alles ten dienste van Zijn gezalfde. Wie is die gezalfde? Dat is een spannende vraag, omdat het nogal onduidelijk is. Er volgt geen toelichting wie deze gezalfde is. In de exegese worden allerlei suggesties gedaan.

1. Een Davidische koning. Een koning werd namelijk gezalfd en soms aangeduid als 'gezalfde van de HEERE', zie 1 Sam. 12:3,5; 16:6; 2 Sam. 23:1. De profeten kondigen vaak een nieuwe Davidische koning aan, maar noemen deze niet vaak 'gezalfde'; zie o.a. Jes. 11:1-9; Jer. 23; Ezech. 17:22-24; Mi. 5:1 (zie wel echter Ps. 2:2 en Jes. 61:1).
2. Een buitenlandse vorst, zoals Kores in Jes. 45:1. Gezien de parallel met 'mijn volk' is dat niet waarschijnlijk.
3. Een aanduiding van het volk zelf, als mensen die uitgekozen zijn door de HEERE. In dit hoofdstuk ligt een verwijzing naar de Exodus voor de hand. Deze bijzondere plaats van het volk wordt echter nooit met 'gezalfde' aangeduid. Het is wel mogelijk dat de eigen koning hier symbool staat voor het volk.

In elk geval: degene die de HEERE gezalfd heeft, daar draagt HIJ zorg voor.

Als het gaat om de vraag wie de profeet met 'mij' bedoelt in vers 14. Waarschijnlijk moeten we er hier geen tegenstelling van maken, maar spreekt de profeet over zichzelf als onderdeel van zijn volk. In een samenbundeling van ervaringen uit het verleden beschrijft de profeet wie de Heere is, en dat geeft moed voor de toekomst. Hij zal de machtige Babyloniërs verslaan.

Vers 16-19

Deze verzen geven de reactie van de psalmist weer. Hij is onder de indruk en dat geeft een sterke lichamelijke uitwerking. Hij was ontredderd en hij heeft geen woorden meer over. Toch blijft hij hoop en verwachting houden. Van de HEERE welteverstaan, want Hij heeft vertrouwen in Hem. De psalmist heeft geen reden om vrolijk te zijn als hij naar de omstandigheden kijkt. Het land komt in puin te liggen, er komt gebrek aan van alles en nog wat. De vijanden plukken het land kaal. Toch is er reden om te juichen: de HEERE zal hoe dan ook verlossing teweegbrengen. Hij, de God van het verleden, is ook de God van het heden en van de toekomst. De gelovige zal leven en Gods gunst ervaart hij te midden van de ellende. Ter afsluiting volgen woorden die wijzen hoe een en ander liturgisch uitgevoerd moet worden.

Concluderende opmerkingen

Hoe kan iemand zo vol geloof zijn in zulke moeilijke omstandigheden? Omdat de overwinning van de HEERE het meest tot uitdrukking komt in de opstanding van Jezus Christus. Dat is de achtergrond van het intense vertrouwen, zoals blijkt uit Romeinen 8 bijvoorbeeld. De vreugde in de HEERE is niet afhankelijk van de omstandigheden.

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Bespreek de activiteit in de startopdracht met elkaar. Hoe vond de jongere het om zich zomaar te laten vallen? Maakt het voor hem uit wie hem opvangt? Om zich zomaar te laten vallen moet de jongere zich overgeven aan degene die hem/haar opvangt. Laat naar voren komen dat vertrouwen heel belangrijk is bij deze opdracht. Pas als je iemand vertrouwt kun je je overgeven aan die persoon omdat je weet dat het goed komt. Leg de link naar het onderwerp van deze Bijbelstudie waarin het gaat over hoe Habakuk zich overgeeft aan God omdat hij Hem vertrouwt.

Opdracht 1

- a. Denk hierbij aan personen die een onbegrijpelijke opdracht kregen van God zoals, Noach, Abram, Mozes of mensen die te maken hadden met onbegrijpelijke tegenspoed zoals Jakob, Job, mensen uit de eerste Christengemeente die vervolgd werden vanwege hun geloof.
- b. Zij konden vertrouwen op God omdat zij God kenden en wisten dat Hij betrouwbaar is. Tegelijkertijd mogen we hierin ook het werk van God Zelf zien die dit vertrouwen aan hen gaf en hen ondersteunde in moeilijke momenten.

Opdracht 2

- a. Zie exegese over vers 3-15.
- b. Het beeld van God als een Machtige Strijder komt in deze verzen naar voren. Hij treedt tevoorschijn met macht, verblindend als het zonlicht. Hij strijdt voor Zijn volk en is Almachtig. Alle elementen en de volken beven voor Hem.
- c. Het herinneren van de trouw van God in het verleden, geeft vertrouwen voor de toekomst. Laat de jongeren persoonlijk eens benoemen welke dingen uit het verleden hen iets van Gods trouw hebben laten zien, of deel zelf als leiding iets hierover met de jongeren. Stimuleer hen om als ze het moeilijk hebben eens op te schrijven voor welke dingen zij dankbaar kunnen zijn.

Opdracht 3

Lees met elkaar rustig Zondag 10 en laat de jongeren in eigen woorden verwoorden wat de volgende zinnen betekenen. Maak dit zoveel mogelijk concreet met voorbeelden uit hun eigen leven:

- a. Deze zinnen laten zien wie God is:
 - i. Voor God is niets onmogelijk en Hij is altijd bereikbaar. Hij heeft alles geschapen.
 - ii. God houdt alles in Zijn Hand, ook al lijkt het soms tegenstrijdig dat er slechte en erge dingen gebeuren (lees hierbij nog eens het citaat uit artikel 13 bovenaan deze Bijbelstudie).
 - iii. Toeval bestaat niet. God weet van alles af en heeft een plan met ons leven. Hij bestuurt alle dingen in de natuur en in ons persoonlijk leven.
 - iv. Sta kort stil bij wat het betekent dat God onze Vader wil zijn. Een goede vader wil altijd het beste voor Zijn kind, dit betekent niet dat hij altijd aardig is. Een goede vader straft zijn kind ten goede. Benoem ook dat onze vaders hierin vaak tekort komen en dit beeld mogelijk niet altijd goed laten zien, maar dat God volmaakt goed is en ons door Zijn hand als een volmaakte Vader wil leiden.
- b. Hieruit trekt de Catechismus conclusies over wat dit voor ons betekent:
 - i. Ook van tegenspoed weet God en ook dat houdt Hij in Zijn hand. Daarom kunnen ze geduldig zijn in tegenspoed in plaats van opstandig. Dit is iets wat God wil geven.
 - ii. Als alles goed gaat is het belangrijk om daar bewust dankbaar voor te zijn want ook dat komt van God.

- iii. Voor de toekomst mag ons dit vertrouwen geven dat God ook dan zal zorgen, wat er ook gebeurt. Als je God persoonlijk mag kennen zal niets je van Hem kunnen scheiden want God houdt alle schepselen in Zijn hand en ze kunnen niets doen wat tegen Zijn wil ingaat.

Stelling

Omdat wij alle verhalen uit de Bijbel in één boek hebben lijkt God heel sterk aanwezig in de tijd van de Bijbel. Toch vergaten ook de Israëlieten regelmatig de dienst van God en gingen ze andere goden dienen. Dat alleen al laat zien dat het ook toen niet makkelijk was om God te dienen. Omdat wij van nature tegen God gekozen hebben is het dienen van God iets tegennatuurlijks en dat is van alle tijden. God wil Zich laten zien door Zijn Woord en wil daarin meekomen met Zijn Geest. Wij zijn eigenlijk juist bevoorrecht dat wij Zijn Woord in onze eigen taal net zo vaak kunnen lezen als we willen.

Opdracht 4

- a. In voorspoed kunnen we iets van God zien, maar vaak is de ervaring dat we in voorspoed juist minder aan God denken, Hem minder nodig hebben. Ook in ons geweten horen we de stem van God, maar vaak zijn het juist de moeilijke dingen in ons leven die de meeste invloed hebben. God wil ons vaak iets leren met de tegenslagen in ons leven.
- b. Laat de jongeren nadenken over dingen in hun eigen leven of van mensen om hen heen die negatief waren, maar waardoor ze wel iets geleerd hebben.
- c. Denk met elkaar na over wat God ons mogelijk wil leren door actuele gebeurtenissen. Welke lessen kunnen wij hieruit trekken? Dit kan voor iedereen persoonlijk zijn.
In het algemeen kunnen we zeggen dat lijden in deze wereld ons laat zien dat deze wereld onvolmaakt is en dat er iets beters is waar we door geloof in Christus naar mogen uitkijken. Juist omdat deze wereld zo onvolmaakt is moest Jezus zo zwaar lijden om de weg te banen naar een beter leven. Ook mogen we rust ervaren uit het feit dat alle rampen in deze wereld in de Bijbel al zijn voorzien. Dit laat zien dat God regeert en we dus niet bang hoeven te zijn.

Opdracht 5

- a. Sta met elkaar stil bij wat het betekent dat God Zijn eigen Zoon gegeven heeft. Daarmee laat Hij Zijn grote liefde voor de mensen zien. Dat was het grootste wat God ooit kon doen: ons verlossen door het offer van Zijn Zoon. Als Hij dat grootste voor ons gedaan heeft, zou Hij dan ook in de kleine dingen niet voor ons willen zorgen?
- b. Zijn offer was volkomen en daardoor kan niets ons van Zijn liefde scheiden, daarin geeft God ons alles en daardoor zullen we overwinnen. Het aardse lijden had op Paulus geen invloed meer omdat hij wist dat niemand hem het grootste in dit leven af kon nemen, namelijk de vrede met God.
- c. Laat de jongeren zelf nadenken wat de liefde van God hen te zeggen heeft en wat dit voor hen betekent in moeilijke momenten.

Afronding

Voorbeelden van praktische lessen uit deze Bijbelstudie:

- Onthoud momenten in jouw leven of in dat van anderen waarin je Gods trouw ziet en herinner jezelf daaraan op momenten dat je het moeilijk hebt .
- Opschrijven waarvoor je dankbaar bent kan veel vreugde geven.
- Denk na over wat God jou wil leren met moeilijke dingen.
- Wat er ook gebeurt, niets kan je scheiden van de liefde van Christus als je in Hem gelooft.

Brug naar inleiding

1. Schrijf de inleiding vanuit het doelen die geformuleerd zijn voor deze schets. Lees vanuit dit oogpunt het Bijbelgedeelte en alle extra informatie door. Het is belangrijk dat tieners ervan overtuigd raken dat je de Heilige Geest nodig hebt in je leven om te kunnen getuigen van de Heere Jezus.
2. Geef de tieners in de inleiding kennis mee voor het hoofd: maak hen duidelijk dat je van de Heere Jezus gaat getuigen als je vervuld bent met de Heilige Geest. Doe vervolgens een appel op het hart: laat de tieners zien dat je niet in eigen kracht kunt getuigen van de Heere Jezus. Geef ook handvatten mee voor het dagelijks leven door hen aan te leren hoe je kernachtig het Evangelie uit kunt leggen.
3. Illustreer de doelen met de geschiedenis van het afscheid en de hemelvaart van de Heere Jezus. Laat hierbij duidelijk zien dat de Heere Jezus belooft dat de discipelen de kracht van de Heilige Geest zullen ontvangen om te kunnen getuigen.
4. Geef aan het einde een heldere conclusie (liefst zelfs na de inleiding), waarin je de doelen van de avond nog een keer langs laat komen. Gebruik hiervoor de vragen in het kadertje 'Afronding' onderaan pagina 11.

3. Lijden om de zonde

Bijbelgedeelte	Jeremia 14:1-22
Zingen	Psalm 106:4, 147:3, 89:20 Heer' ik kom tot U (Zangbundel 65) Vaste Rots van mijn behoud (Tot Zijn eer 101) Leer mij Uw weg, o Heer' (Tot Zijn eer 65)

Doel van de avond

Na deze avond...

1. ... *weet* je dat er lijden kan komen wanneer je je niet houdt aan Gods genadevolle woorden en geboden.
2. ... *beseft* je dat je de Heere op Zijn hart trapt wanneer je Hem niet gehoorzaamt.
3. ... *kun* je laten zien hoe de Heere verbonden is met Zijn volk.

Deze doelen zijn bedoeld om focus aan de avond te geven. We beseffen dat er uit het Bijbelgedeelte andere lijnen zijn te trekken. Het is echter belangrijk om de jongeren met een samenhangende boodschap in aanraking te brengen.

Extra informatie voor de leiding

Het boek Jeremia is een profetisch boek dat zich vooral tot het geweten van het volk Israël en dan in het bijzonder tot dat van Jeruzalem en Juda richt. Dat is nodig, want het volk heeft zich van de Heere afgekeerd met als gevolg de dreiging van het oordeel. De opleving onder koning Josia die het volk in diezelfde tijd beleeft, blijkt achteraf helaas tijdelijk te zijn. Jeremia weet dat het volk innerlijk niets verandert.

Jeremia profeteert gedurende een lange periode. Hij begint met profeteren na het jaar waarin Josia Jeruzalem en het land reinigde en eindigt met profeteren nadat de stad Jeruzalem door Nebukadnezar is verwoest: zo'n veertig jaar.

Jeremia vertelt meer dan enige andere profeet over zichzelf. We horen veel van zijn emoties. Het hart van de profeet is vol pijn en verdriet, omdat hij het volk liefheeft en tegelijk een diep gevoel heeft van de betrekking waarin het volk tot de Heere staat. Dat veroorzaakt een voortdurende innerlijke strijd. Enerzijds ziet hij de waarde die het volk voor de Heere heeft en anderzijds wordt hij gedrongen door een heilige jaloersheid voor de heerlijkheid en de rechten van God.

Hij heeft als een eenzame gediend, zonder familie, nagenoeg zonder vrienden en verworpen door zijn volk. Zijn dienst was, menselijk gesproken, zonder resultaat. In veel van zijn dienst herinnert hij meer dan enige andere profeet aan de Heere Jezus. Jeremia leek in veel opzichten op Hem. De overeenkomsten zijn echter ook ten dele, want de Heere Jezus is in alles volmaakt en dat was Jeremia niet. Bovenal heeft de Heere Jezus Zijn leven gegeven tot een losprijs voor velen, wat onmogelijk van Jeremia gezegd kan worden. Jeremia heeft voor het volk gepleit bij God, maar ziet dat het niets uitwerkt bij het volk. Het volk verwerpt God en het getuigenis dat Hij zendt. Het resultaat is dat de Heere niet meer naar de gebeden voor Israël wil luisteren en zelfs niet meer naar de gebeden van Jeremia. Dit alles

maakt van de profeet een ware man van smarten. Twee dingen houden hem staande. In de eerste plaats de kracht van de Geest van God Die zijn hart vervult en door Wie hij het oordeel aankondigt, ondanks de tegenspraak en de vervolging die zijn deel zijn. In de tweede plaats de openbaring van de eindzegen waarmee het volk naar de onveranderlijke raadsbesluiten van God gezegend zal worden. De hoofdstukken 2-20 van zijn profetie zijn niet voorzien van een datering. Het lijkt erop dat de meeste profetieën in die hoofdstukken zijn ontstaan tijdens de regering van Josia. De onderwerpen ervan zijn krachtige getuigenissen tegen het volk over hun ontrouw, doorweven met uitingen van de zielensmart van de profeet. Ook zijn er ernstige waarschuwingen voor de inval van een vijand die uit het noorden zal komen.

Bij hoofdstuk 14 aangekomen is het verbond verbroken. De vraag doet zich voor of er nog redding kan zijn, hoewel de vraag niet expliciet gesteld wordt. Het antwoord op de vraag is echter wel duidelijk aanwezig en is in eerste instantie negatief: gebeden blijven onverhoord. Jeremia uit klachten namens het volk in dit hoofdstuk en vanuit persoonlijk lijden in hoofdstuk 15 en 17.

Hoofdstuk 14 valt in het kader van hoofdstuk 14:1-17:27. Dat geheel valt uiteen in vier delen, waarvan Jeremia 14 het eerste deel vormt, samen met hoofdstuk 15:1-9. Daarin komt de nood vanwege de extreme droogte naar voren, evenals de gebeden van het volk en de antwoorden van God de Heere, waarbij redding uitgesloten is.

Het is moeilijk om dit gedeelte te dateren, mogelijk zijn de verschillende onderdelen zelfs ontstaan in verschillende perioden. De boodschap van dit gedeelte past goed bij de periode na 605 v.Chr. In dat jaar verbrandde koning Jojakim de boekrol en is de hoop op vergeving en herstel voor het volk vervlogen.

Vers 1

De HEERE heeft Zijn volk gebracht in een land van overvloedige zegen (zie Deut. 8:7). Die zegen zouden ze genieten als ze gehoorzaam zouden zijn. Maar ze zijn ongehoorzaam geworden. Dat verklaart de troosteloze aanblik van het land vanwege een grote droogte waarover het woord van de HEERE tot Jeremia komt. Het land was afhankelijk van de regen van de hemel. Of de regen zou komen, was weer afhankelijk van hun trouw aan de HEERE.

Het Hebreeuws heeft hier een meervoud, zodat mogelijk aan meer periodes van droogte gedacht moet worden. Het meervoud kan ook als versterking opgevat worden, zodat de vertaling 'grote droogte' is. In ieder geval is de droogte een teken van het oordeel van God (vgl. Deut. 11:17; 28:22-24; 1 Kon. 8:35-36).

Vers 2

Na een openende Godsspraak in vers 1, verwachten we een profetie in het vervolg. Het vervolg is echter een klaagzang van Jeremia. Daarom kan die klaagzang profetisch genoemd worden. Er is alleen maar gejammer: over de verzwakte poorten, die rouw ter aarde gevallen zijn; over de activiteiten die normaal in de poorten plaatsvinden – handel en rechtspraak.

Maar let wel: Er is alleen gejammer vanwege de droogte en vanwege de dorst en hongersnood als gevolg daarvan. De droogte en het gebrek aan water geven de droogte van hun ziel weer. Ze hebben de bron van het levende water, de HEERE, verlaten (Jer. 2:13) en daarom verkommert niet alleen hun lichaam, maar ook hun ziel.

Vers 3

Dit vers is een uitwerking van het vorige. Hierin komt naar voren hoe de mensen uit Israël leven in de omstandigheden van de droogte. Men stuurt knechten om water te putten, maar ze keren terug zonder resultaat. Althans, een positief resultaat, want ze schamen zich behoorlijk als ze zonder water terugkeren.

Dit vers geeft ook de ernst van de droogte aan en beklemtoont dat. Het gebruikelijke woord voor put ontbreekt. Mogelijkerwijs moeten we denken aan greppels, waardoor tot uiting komt dat de droogte zo nijpend is dat zelfs in greppels geen water te vinden is.

Men kan inderdaad hun knechten eropuit sturen. Hen bevelen geven om water te halen, maar men kan niet de Heere gebieden water te geven.

Vers 4-6

Deze verzen werken uit wat de consequenties zijn voor boeren, hun bedrijf en de dierenwereld. Het land is extreem droog en de grond is gescheurd. Er is voedseltekort voor mens en dier. Zo zelfs dat de hinde, altijd zeer toegewijd aan haar jongen, haar jongen achterlaat omdat voedsel – en dus ook melk – ontbreekt. Ze laat hen achter om te sterven en zo tekent Jeremia de zwakke dieren. Maar ook de sterke dieren hebben hun vertegenwoordigers: de wilde ezel. Deze beesten verlaten hun comfortzone, omdat zij – gehard zo'n beetje tegen elke weersomstandigheden – hier niet tegen kunnen. Ze gaan naar de toppen van de heuvels, maar ook daar is geen gras. Ze balken vanwege de droogte, een geluid dat doet denken aan de jakhalzen. De dierenwereld deelt in de straf vanwege de ontrouw van het volk.

Vers 7-9

Deze verzen vormen Jeremia's eerste gebed om verlossing in dit gedeelte van zijn profetieën. We horen Jeremia's stem, maar het lijkt alsof we de stem van het volk erin horen: vol schuldbesef en zonder enige pleitgrond wordt de HEERE gevraagd te handelen. Jeremia kan Hem alleen houden aan Zijn Naam. Niet het wezen van het volk biedt mogelijkheid tot uitredding. Zij hebben het zwaar verzondigd. Zijn enige hoop en de enige hoop voor het volk is de HEERE, want Hij is de "Hoop van Israël" (vers 8). Jeremia spreekt vaker over de HEERE als hoop of vertrouwen voor Zijn volk. Jeremia vraagt "waarom" de HEERE Zich als een vreemdeling of een reiziger gedraagt, als iemand die slechts even het land bezoekt. Hij wil graag dat de HEERE bij hen komt en ook bij hen blijft. De vorige 'waaromvraag' in hoofdstuk 12 betrof de voorspoed van de goddelozen. Deze nieuwe 'waaromvraag' gaat over de verhouding van de HEERE ten opzichte van hen die wel oprecht hun zonden belijden. Waarom houdt Hij zich ten opzichte van hen afzijdig? Het is indrukwekkend om te zien dat Jeremia de HEERE vergelijkt met "een radeloze man", terwijl hij zelf door radeloosheid wordt gekenmerkt.

Hij pleit op de aanwezigheid van de HEERE in hun midden en op het feit dat zij naar Zijn Naam genoemd zijn. Hij doet een beroep op Hem iets voor Zijn volk te doen ter wille van Zijn Naam. Al zou Hij hen moeten verlaten vanwege hun zonden, dan kan Hij hen toch niet verlaten omwille van Zijn Naam? Hiermee neemt hij de toevlucht tot de genade en de onvoorwaardelijke beloften.

Jeremia maakt met zijn waaromvragen twee vergelijkingen. De HEERE gedraagt zich als een vreemdeling Die slechts als bijwoner aanwezig is en als een reiziger die passeert, maar geen aandacht heeft voor hetgeen hij passeert. In een tweede beeld wordt de vergelijking getrokken met iemand die niet helpen kan en met een held die niet kan redden. De vergelijking staat haaks op de eerdere belijdenis dat God de verlosser is in tijd van nood. Toch gedraagt Hij zich als een hulpeloze man. Het volk, bij monde van Jeremia die zichzelf insluit, wil dat God dichtbij blijft.

Vers 10

Het is een hard antwoord, wat Jeremia ontvangt van de Heere. Het volk heeft in hun liefde voor andere goden hun voeten niet gespaard, maar die gebruikt om hun goden achterna te lopen. Dat is de reden dat Hij geen behagen in hen heeft. En omdat ze daarin volharden, denkt Hij aan hun ongerechtigheid en straft Hij hun zonden. Het volk zegt wel dat het God dichtbij hen wil, maar in hun gedrag komt dat niet tot uiting: het heeft overal rondgezworven achter de goden aan. Niet God is de reiziger, maar zij hebben gedwaald.

De woorden van het slot zijn identiek aan die van Hos. 8:13, waar de context op afgoderij wijst en waar het oordeel van ballingschap vermeld wordt.

Vers 11-12

Bij die reactie van de Heere blijft het niet. Hij geeft Jeremia opnieuw het verbod op het bidden. Het oordeel is daarmee onherroepelijk. Zelfs al zou het volk gaan vasten, brandoffers en erkenningsoffers zou brengen, dan nog verandert het oordeel en het plan daartoe van de Heere niet. Het is daarnaast ook een compleet oordeel, want zwaard, honger en ziekte komen over hen. Wie niet sterft door het zwaard, zal sterven door honger of ziekte. De HEERE zoekt boven alles naar waarheid in het hart. Als dat ontbreekt, zijn uiterlijke tekenen van berouw nutteloos en mag het volk gewis voor Zijne straffen beven.

Vers 13-16

Na deze terechtwijzing door de Heere Zelf beklagt Jeremia zich. Hij verontschuldigt zich dat het volk door andere profeten verkeerd voorgelicht en –geleefd wordt. En dat blijft maar doorgaan, want zijn collega-profeten houden het volk een boodschap van vergeving en herstel voor. Door zo te spreken stimuleren ze het volk in hun zondige gedrag, alsof ze geen zondig gedrag hebben. Het kenmerk van een valse profeet is dat hij het geweten volledig buiten schot laat en niet spreekt over bekering.

Over die profeten zegt de Heere dat Hij hen niet gezonden heeft. Op vier verschillende manieren toont de Heere aan dat dit zo is. Waarzeggerij mocht in Israël niet voorkomen. En toch bedienen deze profeten zich van dit middel. Hun gepraat is niets anders dan 'ijdel geklap', lege praat en holle woorden. Ze misleiden het volk en spreken bedrog, maar dat zal die profeten niet baten, omdat juist deze profeten juist zullen ervaren wat zij niet geprofeteerd hebben.

De ernst van het oordeel onderstreept de Heere, doordat Hij laat profeteren dat de lijken onbegraven blijven. Dat is een zeer grote vernedering, waarmee het volk gestraft wordt vanwege het kwaad dat zij bedreven hebben. Het aanbidden van andere, valse goden brengt hen nadeel en resulteert in deze enorme ellende.

Ondanks de zonden van het volk en de oordelen die er over het volk komen, heeft de HEERE een zwak voor Zijn volk. Hij toont Zijn verbondenheid. De woorden die daarmee betrekking hebben, buitelen over elkaar heen. Mijn volk, ja hij noemt haar zelfs 'jonkvrouw'. Hij vertelt dat te midden van een radeloos volk.

Vers 19-22

Hoewel Jeremia van de HEERE niet voor dit volk mocht bidden (zie vers 11), kan hij het bij de aanblik van de ellende van zijn volk niet laten Hem ervoor te bidden (vers 19). De HEERE is zijn enige toevlucht in zijn nood. Hij roept de vraag tot de HEERE of Hij Juda dan helemaal verworpen heeft en of Zijn ziel dan werkelijk walgt van Sion. Dit is een derde 'waaromvraag'. Het is de vraag naar de tucht die over het volk komt.

Hij kan zich niet voorstellen dat de HEERE van Sion, dat Hij zo liefhad en waarin Hij Zich zo verheugde, nu een walging heeft. Wat is er de reden van dat Hij hen zo heeft geslagen dat er geen genezing meer voor hen mogelijk is (vgl. 2 Kr. 36:16)? Aan het woord "ons" zien we, dat Jeremia de plaats van het berouwvolle deel van het volk inneemt en zich daarmee vereenzelvigd. Het volk ziet wanhopig uit naar vrede, maar die is in de verste verte niet te ontdekken. Er is niets goeds waaraan ze enige hoop op verbetering van de situatie kunnen ontlenen. Genezing is ook nergens te vinden. In plaats daarvan zien ze alleen nog maar meer verschrikking. Het uitzien naar vrede is tevergeefs, omdat het volk de HEERE heeft verlaten. Daarom is er ook verschrikking in plaats van genezing. Niemand dan Jeremia weet beter waarom God Zijn volk zo heeft geslagen en er geen genezing is. Hij geeft dan ook zelf het antwoord: hun goddeloosheid en ongerechtigheid (vers 20). Hij belijdt de ongerechtigheid van hun vaders en dat ze ook zelf tegen de HEERE hebben gezondigd. Tegelijk kan hij gewoon niet geloven dat de HEERE een definitief einde aan Zijn

volk heeft gemaakt, dat Hij hen voorgoed heeft verworpen. Daarom doet hij een beroep op de Naam van de HEERE, op Zijn heerlijke troon en op Zijn verbond met Zijn volk (vers 21). In het gedrag van het volk is geen verandering, maar toch ook niet in de HEERE? Hij kan toch vanuit Zijn eigen Naam en Zijn eigen regering en Zijn eigen verplichtingen Zijn volk zegenen? Ja, dat kan Hij, maar dat moet wel op een rechtvaardige grondslag. Die grondslag heeft Hij in Christus en Zijn werk op het kruis. De enige hoop van Jeremia is de HEERE, Die Hij vergelijkt met de nietigheden, dat zijn de afgoden, van de heidenvolken (vers 22). De afgoden kunnen niets aan regen geven (er is steeds nog die vreselijke droogte). Dat kan alleen de HEERE, Die de God van Zijn volk is (Job 38:25-27). Daar ligt de hoop van Jeremia en van het overblijfsel en daarom zien ze ("wij") naar Hem uit, naar Hem Die "al deze dingen doet", Die alleen regen en zegen kan geven. De enige hoop die het volk heeft, is dus dat de HEERE inderdaad regen geeft om de droogte tot een einde te laten komen. Daarom klinkt het vol vertrouwen: 'Op U wachten wij, want U doet al deze dingen'. Verderop in het boek Jeremia blijkt dat deze hoop niet vergeefs is (Jeremia 30-33).

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Laat de jongeren in tweetallen de vragen van de startopdracht bespreken. Een plenaire terugkoppeling is mogelijk om na te gaan wat er leeft onder hen. Noem als leidinggevende eventueel een voorbeeld uit het eigen leven.

Opdracht 1

Laat de jongeren nadenken over geschiedenissen in het Oude Testament waarbij de Heere het volk liet lijden als gevolg van ongehoorzaamheid. Enkele voorbeelden:

- Het volk Israël in de woestijn (na het maken van het gouden kalf, na het ongeloof in de verspieters Jozua en Kaleb).
- Koning David (na zijn zonde met Batseba).
- Simson (na zijn bekentenis van zijn Nazireeërschap aan Delila).

Stel de jongeren de vraag wat het doel is van dit lijden. Wat heeft de Heere met dit lijden voor ogen? Zet Hij het in als wraak? Of uit jaloezie? Of uit liefde? Wat wil de Heere bereiken met het lijden?

Opdracht 2

- a. Lees de Nederlandse Geloofsbelijdenis artikel 26 en de Heidelbergse Catechismus zondag 45 ter voorbereiding. Wijs de jongeren op de verbondstrouw van God. Geef ruimte aan de vragen en twijfels die de jongeren misschien hebben over het bidden tot God. Laat merken dat het begrijpelijke vragen zijn en dat het goed is om die te bespreken met elkaar.
- b. Bespreek de vraag met de jongeren.

Opdracht 3

- a. Het volk zal omkomen door het zwaard, de honger en ziekte. Daarnaast zullen de gestorven niet begraven worden (lijken zullen onbegraven blijven).
- b. Laat de jongeren opzoeken waarom de valse profeten gestraft worden. Benadruk hoe belangrijk het is dat een halve waarheid voor de Heere niet kan bestaan.

Opdracht 4

In Jeremia 14 vers 17 staat: 'Mijn ogen zullen van tranen nederdalen nacht en dag, en niet ophouden; want de jonkvrouw der dochter Mijns volks is gebroken met een grote breuk, een plage, die zeer smartelijk is.' De Heere huilt en daaruit blijkt dat Hij veel om Zijn volk geeft.

Opdracht 5

Bespreek de vragen plenair. Denk bij de voorbereiding na of er jongeren zijn die niet gedoopt zijn. Wat heeft de Heere hen beloofd?

- a. Het gaat hier om het verbond tussen de Heere en de jongere, waarvan de doop het ontwijfelbaar teken en zegel is.
- b. Lees met de hele groep het doopformulier (of een gedeelte daarvan) en bespreek wat de Heere belooft bij de doop.
- c. Bespreek met de jongeren wat de doop voor hen betekent. Benoem eventueel wat de doop voor jou als leidinggevende betekent.

Afronding

Denk van tevoren na over de samenstelling van de groepjes en over materialen om de opdracht uit te voeren. Afhankelijk van creativiteit en zelfstandigheid van de groep kunnen de jongeren direct zelf aan het werk worden gezet of kan de leidinggevende eerst bespreken hoe de opdracht aangepakt kan worden. Laat de jongeren nadenken hoe zichtbaar wordt wat de prijs van (on)gehoorzaamheid is, zoals in de startopdracht is besproken.

Brug naar inleiding

1. Gebruik de extra informatie voor de leiding als voorbereiding voor een inleiding.
2. Geef een korte introductie op het thema en bespreek verder het Bijbelgedeelte aan de hand van de vragen, zorg dat de jongeren zoveel mogelijk betrokken zijn.
3. Bedenk van tevoren zelf wat concrete voorbeelden bij de vragen. Mochten de jongeren het moeilijk vinden iets te bedenken dan kun je ze op weg helpen door voorbeelden uit je eigen leven te benoemen. Stel je daarbij gerust kwetsbaar op.

4. Lijden om het dienen van God

Bijbelgedeelte	Jeremia 20:7-18
Zingen	Psalm 31:10 en 11, 96:6 en 7 Als God mijn God maar voor mij is (Zangbundel 5) Zingt de Heere een nieuw lied (Tot Zijn eer 116)

Doel van de avond

Na deze avond...

1. ... *weet* je dat er lijden zal zijn omdat je de Heere dient.
2. ... *beseft* je dat Gods kinderen vol vragen kunnen zitten over het lijden in hun leven.
3. ... *kun* je uitleggen waarom Gods kinderen altijd blijven vertrouwen op God.

Deze doelen zijn bedoeld om focus aan de avond te geven. We beseffen dat er uit het Bijbelgedeelte andere lijnen zijn te trekken. Het is echter belangrijk om de jongeren met een samenhangende boodschap in aanraking te brengen.

Extra informatie voor de leiding

Het boek Jeremia is een profetisch boek dat zich vooral tot het geweten van het volk Israël en dan in het bijzonder tot dat van Jeruzalem en Juda richt. Dat is nodig, want het volk heeft zich van de Heere afgekeerd met als gevolg de dreiging van het oordeel. De opleving onder koning Josia die het volk in diezelfde tijd beleeft, blijkt achteraf helaas tijdelijk te zijn. Jeremia weet dat het volk innerlijk niets verandert.

Jeremia profeteert gedurende een lange periode. Hij begint met profeteren na het jaar waarin Josia Jeruzalem en het land reinigde en eindigt met profeteren nadat de stad Jeruzalem door Nebukadnezar is verwoest: zo'n veertig jaar.

Jeremia vertelt meer dan enige andere profeet over zichzelf. We horen veel van zijn emoties. Het hart van de profeet is vol pijn en verdriet, omdat hij het volk liefheeft en tegelijk een diep gevoel heeft van de betrekking waarin het volk tot de Heere staat. Dat veroorzaakt een voortdurende innerlijke strijd. Enerzijds ziet hij de waarde die het volk voor de Heere heeft en anderzijds wordt hij gedrongen door een heilige jaloersheid voor de heerlijkheid en de rechten van God.

Hij heeft als een eenzame gediend, zonder familie, nagenoeg zonder vrienden en verworpen door zijn volk. Zijn dienst was, menselijk gesproken, zonder resultaat. In veel van zijn dienst herinnert hij meer dan enige andere profeet aan de Heere Jezus. Jeremia leek in veel opzichten op Hem. De overeenkomsten zijn echter ook ten dele, want de Heere Jezus is in alles volmaakt en dat was Jeremia niet. Bovenal heeft de Heere Jezus Zijn leven gegeven tot een losprijs voor velen, wat onmogelijk van Jeremia gezegd kan worden. Jeremia heeft voor het volk gepleit bij God, maar ziet dat het niets uitwerkt bij het volk. Het volk verwerpt God en het getuigenis dat Hij zendt. Het resultaat is dat de Heere niet meer naar de gebeden voor Israël wil luisteren en zelfs niet meer naar de gebeden van Jeremia. Dit alles maakt van de profeet een ware man van smarten. Twee dingen houden hem staande. In de eerste plaats de kracht van de Geest van God Die zijn hart vervult en door Wie hij het oordeel aankondigt, ondanks de tegenspraak en de vervolging die zijn deel zijn. In de tweede plaats de openbaring van de eindzegen waarmee het volk naar de onveranderlijke raadsbesluiten van God gezegend zal worden.

De hoofdstukken 2-20 van zijn profetie zijn niet voorzien van een datering. Het lijkt erop dat de meeste profetieën in die hoofdstukken zijn ontstaan tijdens de regering van Josia. De onderwerpen ervan zijn

krachtige getuigenissen tegen het volk over hun ontrouw, doorweven met uitingen van de zielensmart van de profeet. Ook zijn er ernstige waarschuwingen voor de inval van een vijand die uit het noorden zal komen.

Na de eerdere persoonlijke klachten, ook wel belijdenissen genoemd, neemt Jeremia in hoofdstuk 20 de tijd voor zijn vijfde en laatste. Hij verwoordt, sterker dan eerder, de frustraties over zijn roeping en de gevolgen daarvan. Mogelijk is de persoonlijke aanval door Pashur (zie vs.1-6) voor Jeremia de reden van de bittere klacht die nu volgt.

De moedige, onbevreesde man voor mensen, die net nog krachtig tegenover Pashur heeft getuigd, worstelt en strijdt met God in Diens tegenwoordigheid. Hij stort nu zijn klacht uit voor de HEERE. Iets dergelijks zien we bij Elia (zie 1Kon. 18-19). Jeremia klaagt dat hij nooit aan zijn dienst had moeten beginnen, maar dat de HEERE hem overgehaald heeft, ja, hem ertoe gedwongen heeft (vers 7; Jr 1:4-10,17-19). Dat moet iedere dienaar in zekere mate kunnen zeggen. Heel enthousiast in de dienst voor de Heer stappen zonder angst en kostenberekening, is niet de start die getuigt van roeping (vgl. Matth. 8:19-20).

Vers 7-8

Jeremia is tegen wil en dank profeet geworden. Nu brengt hij zijn teleurstelling en boosheid naar de HEERE. Jeremia is door Hem overgehaald tot zijn taak, maar dat ging niet van harte. Het is een strijd geweest en de HEERE heeft die strijd gewonnen. Jeremia moest een moeilijke boodschap brengen, die niet populair was. En het gevolg is dat hij door zijn volksgenoten wordt bespot. De boodschap van geweld en de onderdrukking, die hij namens de HEERE verkondigde, veroorzaakt afwijzing. Het geweld en de onderdrukking kunnen echter ook betrekking hebben op de manier waarop Jeremia wordt behandeld. Hij ervaart die vijandige houding voortdurend, zo blijkt uit de herhaling van de woorden 'de hele dag'.

Jeremia klaagt over hoe er op zijn dienst wordt gereageerd. Iedereen lacht hem uit en spot met hem. Dat is meer dan hij kan verdragen. Zijn boodschap is ook niet aangenaam. Hij brengt die ook niet graag. Wat hij moet zeggen, staat hem zelfs tegen. Het is een hele strijd voor de gevoelige Jeremia om een boodschap van geweld en verwoesting uit te schreeuwen. Dat woord van de HEERE, dat Hij geeft gesproken in Zijn wet, moet hij brengen, want het volk overtreedt op schandelijke wijze. Maar op dat woord, dat in hem is, reageren de mensen met smaad en schimp. Hij krijgt hun verwijten te verduren.

Vers 9-10

Jeremia heeft momenten gekend dat hij de HEERE vaarwel wilde zeggen (vers 9) en het bijltje erbij neer wilde gooien. Toch was hem dat onmogelijk want het woord brandde als een vuur in hem (vgl. 1 Kor. 9:16; zie Amos 3:8b). Het was opgesloten in zijn beenderen, wat wil zeggen dat het heel diep en intens door hem werd gevoeld (zie Job 30:17; 33:19). Zelfs als hij zijn best ervoor deed om zijn woorden in te houden, lukte hem dat niet.

De valse profeten kenden een dergelijke innerlijke worsteling niet. Zij rekenden niet met God, maar alleen met hun eigen gevoel en de wil van het volk. Die praatten ze naar de mond en lieten hun geweten buiten schot. Dan zul je geen tegenstand tegen je boodschap ondervinden.

Ons kan ook het gevoel overvallen dat we niet meer verder willen gaan met onze dienst, dat we niet meer aan de HEERE willen denken. Het heeft immers allemaal geen zin. Maar dan zullen we, net als Jeremia, toch niet anders kunnen dan doorgaan, omdat we innerlijk overtuigd zijn van de waarheid. Het hart is brandend, ook al zijn we teleurgesteld over de resultaten van onze dienst. Als we de toestand van verderf zien en het oordeel dat dreigt, kunnen we niet anders dan Gods woorden spreken.

De aanleiding voor Jeremia om zijn dienst neer te leggen is het kwade gerucht dat hij van velen heeft gehoord (vers 10). Dat geeft het woord "want" aan het begin van dit vers aan. Hij is zich bewust dat zijn volksgenoten, met wie hij in vrede had geleefd, op zijn ondergang uit zijn (vgl. Mark. 3:2; zie ook Matth. 22:15,23,35; Luk. 14:1). De naam die hij Pashur had gegeven, geven zij nu hem (Ps. 31:14). Ze willen met hem doen, wat hij over Pashur heeft geprofeteerd en willen hem door angst van rondom omgeven. Ze willen hem schrik aanjagen, zodat hij met zijn doemprediking ophoudt.

De geruchten gonzen om hem heen. Hij wordt bespioneerd. Als hij maar iets verkeerd zegt of doet, als er maar enige struikeling in woord of daad is, grijpen ze hem. Hij hoeft zich maar te verspreken en hij zal als landverrader of godslasteraar veroordeeld worden. In de ogen van zijn volksgenoten ziet hij haat. Ze grijpen hem nog niet, maar hun voortdurende praten over hem als een ongewenst persoon met een ongewenste boodschap doet zijn werk om hem uit te schakelen. Het is onverdraaglijk als er zonder ophouden om je heen over je wordt gepraat. Je merkt het aan de blikken die ze op je werpen en aan het isolement waarin je geplaatst wordt. Het gaat over jou en is gericht tegen jou. Je voelt hoe ze allemaal jouw kant opkijken, terwijl je jezelf niet kunt verdedigen. Dit wordt wel karaktermoord genoemd. Dan kan het je wel eens teveel worden en roep je het uit dat het leven geen zin meer heeft, ja, dat je zelfs wenst nooit geboren te zijn. Dat zal Jeremia, na een opflikkering van geloof in de verzen 11-13, dan ook doen in de verzen die daarop volgen.

Vers 11-13

Ondanks zijn verwijt aan de HEERE en ondanks de tegenstand van zijn vijanden houdt Jeremia vast aan zijn vertrouwen op God (vs.11). De beloofde bijstand van de HEERE (zie Jer. 1:8,19; 15:20) zal komen en in zijn belijdenis noemt hij zijn God zelfs 'een geweldige held'. Het gevolg zal zijn dat alle vervolgers zullen struikelen, ze zullen hem niet kunnen overheersen (vgl. vs.10). Zij zullen beschaamd staan en de schande zal eeuwig duren. Hierin klinkt impliciet door dat de schande die Jeremia te dragen heeft, slechts tijdelijk is.

Opnieuw komt nu naar voren dat de HEERE toetst wat er in de mens omgaat (vs.12, vgl. Jer. 11:20; 12:3; 17:10). Jeremia noemt die wetenschap als troost voor zichzelf. Juist omdat de HEERE weet wat er in het diepste van de mens omgaat, zal Hij dat ook op waarde schatten en de passende beloning schenken. Met 'nieren en hart' wordt gedacht aan respectievelijk de gevoelens en de gedachten, of de wil, al kunnen beide ook de persoon in zijn geheel aanduiden (vgl. Ps. 7:10; 26:2).

Vol vertrouwen weet Jeremia zich veilig bij zijn God, die hier 'HEERE van de legermachten' wordt genoemd om zijn almacht tot uitdrukking te brengen. Hij vertrouwt zich aan Hem toe en kan daarom de vergelding aan God overlaten, terwijl zijn vervolgers de wraak in eigen hand wilden nemen (zie vs.10). Evenals Job spreekt Jeremia hier over 'zijn rechtszaak'. Het uitspreken van zijn vertrouwen mondt vervolgens uit in een lofzang voor de HEERE (vs.13). Met 'zing voor de HEERE' grijpt Jeremia terug op de lofzang van Mirjam, na de verlossing uit Egypte (zie Ex.15:21). De HEERE neemt het op voor de arme die wordt onderdrukt (vgl. Ps. 35:10; 40:18; 69:34; 86:1). Dat was toen het geval en dat is nu nog steeds zo.

Hij ziet in geloof de redding van zijn ziel uit de hand van de kwaaddoeners als het resultaat van zijn gebed. Hij laat anderen delen in de blijdschap over deze uitredding en roept hen op voor de HEERE te zingen en Hem te prijzen.

Vers 14-18

Toch drijft de moeilijke situatie het vertrouwen weer naar de achtergrond, zozeer zelfs dat Jeremia diep wegzakt in verdriet en zijn geboortedag vervloekt, alsof hij daarmee zijn roeping ongedaan kan maken

(vs.14). De woorden van Jeremia doen denken aan Job 3. Op zorgvuldige wijze omzeilt Jeremia een vervloeking van God en van zijn ouders, al noemt hij zijn moeder (en vader, zie vs.15) wel. God vervloeken zou godslastering betekenen en het vervloeken van de ouders was verboden (zie Ex. 21:17; Lev. 20:9).

Toch blijft het niet bij een vervloeking van de dag alleen, ook de man die bericht deed van de geboorte wordt vervloekt (vs.15). Bij een bevalling waren alleen de moeder, en de vrouwen die bij de bevalling hielpen, aanwezig en dus moest de boodschap van de geboorte aan de vader worden overgebracht. Die boodschap had grote blijdschap tot gevolg, het krijgen van een zoon was immers van groot belang en op basis van Jer. 32:7 lijkt het waarschijnlijk dat Jeremia de enige zoon van Hilkia was en dus van bijzonder grote waarde.

De wens die Jeremia over deze boodschapper uitspreekt, is wel bijzonder zwaar (vs.16). Hij wenst hem toe te worden als Sodom en Gomorra, d.w.z. omgekeerd en volledig vernietigd (vgl. Jer. 23:14; 49:18). In tweede instantie is er de wens dat de boodschapper voortdurend lawaai hoort. Waarschijnlijk gaat het hier om het geroep en geluid van oorlog (vgl. Jer. 4:19). Die vreselijke geluiden mogen hem de hele dag door plagen. Het is het oordeel dat heel Juda zal treffen op de dag dat het land verwoest en Jeruzalem veroverd wordt.

De reden voor de vervloeking wordt nu gegeven: de boodschapper had Jeremia al voor zijn geboorte moeten doden, maar heeft dat niet gedaan (vs.17). Had hij het wel gedaan, dan was de baarmoeder als het ware Jeremia's graf geweest. Hiermee drukt Jeremia zijn verlangen uit om zelfs zijn geboorte ongedaan te maken en daarmee zijn roeping te voorkomen.

De profeet brengt voor de laatste keer zijn wanhoop onder woorden door de vraag naar het waarom van zijn leven dat vol is van moeite en verdriet (vs.18). De vraag is waarschijnlijk retorisch, Jeremia verwacht geen antwoord, maar uit hiermee slechts zijn diepe lijden. Ondanks Gods belofte van Jer. 1:5 blijft dat lijden hem niet bespaard. God heeft hem immers niet beloofd dat hij een geliefd profeet zou zijn, maar wel beloofde Hij hem zijn nabijheid en bescherming. De schande die het leven van de profeet tekent, heeft alles te maken met zijn boodschap. Jeremia ziet er het nut niet van in, er treedt immers geen verbetering op bij het volk. Het oordeel zal komen, maar tot die tijd wordt hij weggehoond. Een antwoord op zijn vraag komt er niet. Zo eindigt dit deel van het boek met een hopeloze vraag, een gedesillusioneerde profeet. Of toch niet? Als Jeremia deze woorden tot God gericht heeft, en dat lijkt waarschijnlijk, blijkt er toch nog een spoor van hoop en vertrouwen te zijn overgebleven. Hij kijkt nog steeds naar God, verwacht nog steeds hulp van Hem. De HEERE geeft Zijn dienaar de tijd om er zelf over na te denken en tot een antwoord te komen. Wat we wel kunnen zeggen, is dat God de gelovige vasthoudt, ook al voelt deze zich alleen en losgelaten.

Jeremia beleeft ondanks zijn vertrouwen op God een dieptepunt in zijn leven. Hij ervaart de spanning van zijn taak als profeet zo diep dat hij zelfs de dag van zijn geboorte en de boodschapper van zijn geboorte vervloekt. De druk moet enorm zijn geweest. Hij brengt een boodschap van oordeel. Daarmee treft hij niet alleen zijn vijanden, maar al zijn volksgenoten, zijn geliefden en het zal hem ook zelf hebben geraakt. Toch mag uit zijn woorden, gericht aan zijn God, worden opgemaakt dat er vertrouwen gebleven is. Te midden van de klachten staan er enige verzen waarin opgeroepen wordt de HEERE te loven, in de wetenschap dat Hij recht zal spreken (vs.12-13). Voor de hoorders en lezers maakt deze geestelijke worsteling van Jeremia het des te overtuigender dat hij niet zijn eigen boodschap bracht, maar een boodschap die hij van Godswege moest doorgeven.

Het uitzicht te midden van veel verzen met klachten doet denken aan de opbouw van het boek Jeremia: veel oordelen met een boodschap van troost in het midden (Jer. 30-33). De troost zal pas ervaren worden als de oordelen volvoerd zijn. In dat opzicht is er ook een identificatie van de profeet met het volk. Het lijden van de rechtvaardige profeet doet ook denken aan het onschuldige lijden van de Profeet Jezus Christus (vgl. Jes. 53).

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Laat de jongeren in tweetallen de vragen van de startopdracht bespreken. Een plenaire terugkoppeling is mogelijk om na te gaan wat er leeft onder hen. Noem als leidinggevende eventueel een voorbeeld uit het eigen leven.

Opdracht 1

- Abel, hij wordt gedood door zijn broer Kaïn.
- Job, al zijn kinderen, al zijn knechten en al zijn vee worden gedood.
- Stafanus, wordt gestenigd.

Opdracht 2

- Artsen die niet worden aangenomen omdat ze geen euthanasie willen plegen. Ambtenaren die worden ontslagen omdat zij geen man en man of vrouw en vrouw willen trouwen. Jongeren die door hun vrienden of familie 'vroom' gevonden worden omdat zij niet willen meedoen met zaken die tegen Gods Woord in gaan.
- Het vaste vertrouwen en geloof dat God de enige ware God is Die alle eer toe komt. Ds. Wurmbrand hield vol uit liefde tot God en uit liefde tot zijn naaste. Allen moesten weten dat alleen in Jezus Christus zaligheid te vinden is. Daarnaast wist Ds. Wurmbrand dat hem, ondanks dat hem van alles aangedaan kon worden, 'niets mij kan scheiden van de liefde van Christus' (Romeinen 8). Laat de jongeren eerste zelf over de vraag nadenken. Een plenaire terugkoppeling daarna is belangrijk.

Opdracht 3

- Psalm 74 is een angstkreet vanwege een ramp die het volk van God is overkomen. Het volk is door God verstoten en de tempel is geruïneerd (vers 1-3). Er wordt gebeden om redding (vers 18-23): Aanschouw het verbond en redt ons!
- Psalm 88 is een persoonlijke klaagzang van iemand die zo overweldigd is door ellenden, dat zelfs zijn vrienden hem mijden. Hij worstelt met angst die voortvloeit uit de gedachte dat ook de HEERE niet meer naar hem omziet. In de psalm breekt geen zonnestraal door na een blijk van vertrouwen (hoewel er in vers 7 en 15 wel impliciet over vertrouwen wordt gesproken). De dichter bidt om nabijheid van de Heere en zicht op Zijn trouw en aanwezigheid.

Opdracht 4

- Laat de jongeren het schema invullen moet voor- en nadelen van het dienen van de Heere. Na het invullen kan de vraag gesteld worden of de nadelen wel echt nadelen zijn als je de Heere dient.

<i>Voordelen</i>	<i>Nadelen</i>
De Heere zorgt voor je in het leven; Hij zal voor alles zorgen wat je nodig hebt.	Je kunt niet alles doen wat je misschien zou willen doen (rein leven).

Je kunt altijd bij de Heere terecht als je verdriet hebt; Hij is de Trooster.	Je kunt vrienden kwijtraken.
De Heere zal voor je strijden wanneer er moeilijkheden zijn; je hoeft het niet alleen te doen.	Je kunt je niet begrepen voelen door je familie.
De Heere geeft je een heerlijke toekomst bij Hem in Zijn Woning.	Je hebt een leven zonder uitzicht op een heerlijke toekomst.

- b. Bespreek deze vraag plenair. Belangrijk is bij deze vraag te realiseren dat hier antwoord gegeven kan worden vanuit het hart (teer en kwetsbaar) en vanuit verstand (afwegen van het bovengenoemde voor- en nadelen).

Opdracht 5

- a. Psalm 74: Vanaf vers 12-17 worden de grote daden van de Heere genoemd en eindigt met een pleiten bij God om terug te denken aan Zijn beloften en wat Hij gedaan heeft.
- b. Psalm 88: De psalm eindigt met gebed (vers 14-19). Er is geen lofzang. De dichter is een grote nood. Toch blijft hij bidden. Omdat hij weet dat alleen God hem kan redden. Dat houdt hem op de been. Hij hoeft niet te wanhopen.

Opdracht 6

Laat de jongeren deze opdracht eerst zelf maken. Bespreek daarna plenair. Bedenk evt. concrete voorbeelden uit je eigen leven.

Afronding

Denk van tevoren na over de samenstelling van de groepjes en over materialen om de opdracht uit te voeren. Afhankelijk van creativiteit en zelfstandigheid van de groep kunnen de jongeren direct zelf aan het werk worden gezet of kan de leidinggevende eerst bespreken hoe de opdracht aangepakt kan worden.

Brug naar inleiding

1. Gebruik de extra informatie voor de leiding als voorbereiding voor een inleiding.
2. Geef een korte introductie op het thema en bespreek verder het Bijbelgedeelte aan de hand van de vragen, zorg dat de jongeren zoveel mogelijk betrokken zijn.
3. Bedenk van tevoren zelf wat concrete voorbeelden bij de vragen. Mochten de jongeren het moeilijk vinden iets te bedenken dan kun je ze op weg helpen door voorbeelden uit je eigen leven te benoemen. Stel je daarbij gerust kwetsbaar op.

5. Vreugde in het lijden

Bijbelgedeelte	Klaagliederen 3:1-12, 22-33
Zingen	Psalm 74:2, 130:3 en 4, 33:10 Welzalig de man die niet wandelt (Tot Zijn eer 106) Wie op de Heer' vertrouwen (Zangbundel 186) Leid mij Heer' o machtig Heiland (Zangbundel 118)

Doel van de avond

Na deze avond...

1. ... *weet* je hoe Jeremia zijn landgenoten bewijst dat alleen God de ware God is.
2. ... *beseft* je hoe onterecht het is als je afgoden met de levende God laat concurreren in je leven.
3. ... *kun* je aan iemand van buiten de kerk uitleggen dat alleen God ons vertrouwen waard is.

Deze doelen zijn bedoeld om focus aan de avond te geven. We beseffen dat er uit het Bijbelgedeelte andere lijnen zijn te trekken. Het is echter belangrijk om de jongeren met een samenhangende boodschap in aanraking te brengen.

Extra informatie voor de leiding

Het boek Klaagliederen begint direct met een klacht 'Hoe zit zij eenzaam neer, de eens volkrijke stad' (Klaagl. 1:1). Een aanduiding van auteur, de plaats van schrijven, de precieze tijdsomstandigheden en de vijanden ontbreken.

De opvatting dat Klaagliederen door Jeremia is geschreven, is al zeer oud. Meermalen is een verband gelegd met 2 Kr. 35:25, waar staat dat Jeremia een klaagzang maakte over Josia en dat het tot de tijd van het schrijven van Kronieken de gewoonte was dat zangers de dood van Josia bezongen. Ook heeft men Klaagl. 4:20, een tekst over 'de gezalfde van de HEERE', meermalen verbonden met Josia. Dit hoofdstuk kan een bewerking van de vroegere treurzang zijn. In het opschrift van de Septuaginta staat: 'En het gebeurde nadat Israël in ballingschap gegaan was en Jeruzalem verlaten was, dat Jeremia huilend neerzat en hij klaagde met zijn klaagzang over Jeruzalem en zei: ...'; hierna volgt de tekst van Klaagliederen. Omdat de vertaling van de Septuaginta meestal gedateerd wordt vóór het einde van de tweede eeuw v.Chr., was de opvatting van het auteurschap van Jeremia in ieder geval in die periode aanwezig. De Pesjitta noemt het boek 'de Klaagzangen van Jeremia'. De Targum heeft als aanhef: 'Jeremia, de profeet en hogepriester, zei hoe het bepaald was dat Jeruzalem en haar volk gestraft zouden worden'. De kerkvaders en de Babylonische Talmoed (circa 6e eeuw) veronderstellen unaniem het auteurschap van Jeremia. Middeleeuwse uitleggers en de reformatoren Luther en Calvijn gaan er eveneens vanuit dat deze profeet Klaagliederen schreef. De Statenvertaling heeft het opschrift 'De Klaagliederen van Jeremia'.

Klaagliederen is een dichterlijke tekst. Poëzie is meestal minder transparant dan proza en daarom moeilijker te begrijpen. De Bijbelse poëzie wordt gekenmerkt door een hoge dichtheid van woord- en klankherhaling en door uitgebreide beeldspraak, samengehouden door het parallelisme.

De opbouw van hoofdstuk 3 ziet er als volgt uit:

Ellende en vertroosting

- a. Het lijden, de wanhoop en de hoop van de dichter (Klaagl. 3:1-24)
- b. De dichter geeft wijze raad in het lijden (Klaagl. 3:25-39)
- c. Oproep tot bekering en een gemeenschappelijke klacht (Klaagl. 3:40-51)
- d. Vroegere en toekomstige verlossing (Klaagl. 3:52-66)

Vers 1-3

Voor de goede orde, wellicht ten overvloede, Klaagliederen 3 bestaat uit 66 verzen. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld hoofdstuk 1 en 2 die beide uit 22 verzen bestaan. Toch is er uiteindelijk geen verschil, omdat de eerste twee hoofdstukken per vers drie spreuken beschrijven en hoofdstuk drie in drie verzen drie spreuken beschrijft. Vandaar dat in de vers-voor-vers exegese telkens (minimaal) drie verzen besproken worden.

In vers 1 is sprake van een nieuwe 'ik'-persoon. In hoofdstuk 1 is de 'ik'-persoon de stad die zich over het lijden uitspreekt dat over haar is gekomen. In hoofdstuk 2 is het Jeremia die over en tot de stad spreekt, om haar klacht tot de HEERE uit te spreken. Het hoofdstuk besluit daar ook mee. Nu komen we tot een derde 'ik'. De stad heeft gesproken in de vrouwelijke vorm. Maar nu spreekt een man. Het is iemand uit het volk die zelf het lijden heeft meegemaakt en dit nu als zijn eigen persoonlijke lijden beschrijft. Wie kan dit anders zijn dan Jeremia?

"Gezien" houdt hier niet alleen waarneming in, maar ook eraan deelnemen. Het betekent hier een actueel ervaren. Verder blijkt ook dat deze man onschuldig is. Hij maakt zich wel een met het schuldige volk en spreekt over 'wij', maar persoonlijk kan hij in vers 52 zeggen dat hij vijanden heeft die hem zonder oorzaak najagen. Dat kan het volk in hoofdstuk 1 niet zeggen. Zij zijn medeschuldig. Maar hier spreekt iemand heel persoonlijk, iemand uit het schuldige volk, maar die zelf onschuldig is.

We horen hier ook de stem van de Heilige Geest Die spreekt in het overblijfsel uit de toenmalige tijd. Zo zal het in de toekomst zijn. Het gelovig overblijfsel zal alles moeten meemaken. Ze zullen dubbel lijden: zowel door de hand van de vijanden van buiten als van de kant van het afvallige volk van binnen. Dit is het deel geweest van de Heere Jezus, Die Zich een maakt met dit overblijfsel. We horen dat vaak in de psalmen. Zijn stem maakt zich een met die van het overblijfsel. We horen de Onschuldige spreken: "Ik ben de man." De stok van Gods verbolgenheid komt op Hem neer.

De diepte van het lijden van Jeremia komt in de drie klachten van de verzen 1-3 tot uiting. Hij heeft ellende "gezien", ervaren en ondervonden:

- door de stok van de verbolgenheid van de HEERE (vers 1),
- doordat de HEERE hem in de duisternis voert (vers 2) en
- doordat de HEERE telkens weer Zijn hand tegen hem keert (vers 3).

In tegenstelling tot de verwachting om door God als zijn Herder naar het licht en de vreugde geleid te worden is hij in de duisternis, dat is de ellende, terechtgekomen (vers 2). Het woord voor "geleid" heeft niet de betekenis van Gods genadige leiding, maar van het drijven van dieren. Hij werd op harde wijze geleid door de stok van Gods toorn. Het lijden dat hij daardoor ondervond, was zonder ophouden (vers 3). Het ging maar door, zonder een moment om op adem te kunnen komen. We kunnen denken aan de grote verdrukking voor het overblijfsel, maar ook aan de Heere Jezus en Zijn lijden aan het kruis.

Vers 4-6

De ellende van de verteller komt hierin tot uiting dat God zijn vlees en huid doet wegteren en dat Hij zijn botten heeft gebroken (vgl. Job). Het verval van huid en vlees zijn ontstaan door honger, die hier een gevolg van de zonde is (Lev. 26:26; Deut. 28:48). De woorden over gebroken botten is een omkering van Ps. 34:21, waar David uitspreekt dat God zijn beenderen zal bewaren en dat niet één daarvan gebroken zal worden. In Ps. 51:10 wordt in metaforische zin gesproken over de botten die door God verbrijzeld zijn ten gevolge van de zonde van David. David hoopt in dit lied op vergeving en herstel. In vers 4 ervaart de verteller een crisis die veroorzaakt is door de zonde van het volk.

De ellendige toestand blijkt uit de metafoor dat de Heere hem ommuurt en hem omsingelt met gif en moeite. Dit is een toespeling op de belegering van de stad met behulp van belegeringsmuren. Wat de situatie zo bitter maakt, is dat de HEERE het beleg uitvoert en de positie van vijand inneemt. En zich daarmee gelijkstelt aan de vijand.

De dichter ervaart dat God hem laat wonen in ellendige duisternis, zoals degenen die allang dood zijn. Hij leidt een leven als een schim in het dodenrijk, ver weg van het gewone leven. De man is zonder hoop, hulpeloos en, evenals de doden, ervaart hij verlatenheid door God, waardoor het onmogelijk is Hem te aanbidden.

Vers 7-9

De verzen 7-9 zijn een climax van de vorige drie verzen, waarin hij zijn gevoelens van het totale verlies van bewegingsvrijheid weergeeft. Jeremia voelt zich als iemand die helemaal ingemetseld is (vers 7). Hij is in beton gegoten dat als een harnas om hem heen zit. Hij voelt zich omringd door een muur van ellende die hem wordt aangedaan door de HEERE. In zijn stenen omhulsel is hij ook nog eens met koperen ketenen gebonden. De koperen ketenen waarmee Zedekia naar Babel werd gebracht (Jer. 39:7; 52:11), voelt hij alsof hij ze zelf om heeft. Dit was hard voor de profeet aan wie de HEERE had beloofd dat Hij hem tot een koperen muur zou maken tegenover het volk (zie Jer. 1:18).

Jeremia voelt zich zo ingesloten dat hij meent dat zelfs zijn gebed niet tot Gods oren doordringt (vers 8; zie ook vers 44). Het is dramatisch om te ervaren dat God niet hoort, dat Hij Zijn oren sluit voor het gebed (zie en vgl. Ps. 22:2-3; 77:10). Ook de uitweg naar boven lijkt gesloten. Niet alleen voelt hij zichzelf ingesloten in een enge, ommuurde ruimte, hij ziet ook dat al zijn wegen, als hij die zou kunnen gaan, met gehouwen stenen zijn versperd (vers 9; vgl. Job 19:8). En als hij een weg zou kunnen gaan, dan blijkt die krom te zijn. Een weg die geblokkeerd is, kunnen we niet in (vgl. Hos. 2:5b). Als we een kromme weg gaan, komen we niet uit waar we willen zijn. Hier maakt de HEERE voor het gevoel van Jeremia zijn weg krom. Hij komt niet bij Hem uit. Dat is om radeloos van te worden. Bileam werd de weg ook versperd door de HEERE (zie Num. 22:26), maar dat was omdat deze boze man op weg was een boos werk te gaan doen.

Vers 10-12

Nieuwe beelden en vergelijkingen verduidelijken de moeilijke situatie. De Heere wordt beschreven als een loerende beer en een leeuw die zich verstopt heeft (vs.10-11), een dodelijke boogschutter (vs.12-13), iemand die slecht voedsel geeft en kwalijk behandelt (vs.15-16). Iedereen lacht om de verteller (vs.14) en hij is zijn vrede en verwachting kwijt (vs.17-18).

Het thema van een weg in vers 9 wordt uitgewerkt in de vergelijking dat God een loerende beer is en een leeuw in verborgen plaatsen. Voor mensen die op reis zijn, zijn deze dieren gevaarlijk omdat zij kunnen aanvallen. Zo ervaart de dichter God: Hij is gevaarlijk en gericht op de ondergang van de dichter.

In dit moeilijke elfde vers wordt de beeldspraak van God als vijandig roofdier waarschijnlijk voortgezet. Hij laat de wegen van de man afbuigen en verscheurt hem. Hierdoor wordt het leven tot een woestenij. In vers 12 treedt God op als boogschutter. Hij heeft zijn boog gespannen en de verteller is het doelwit voor zijn pijn. Ook in Klaagl. 2:4 is de HEERE als vijandige boogschutter voorgesteld en hier wordt die beeldspraak weer opgenomen.

Vers 22-24

In de voorafgaande drie verzen bidt de schrijver tot de HEERE. Er komt een vleugje hoop en er breekt licht door, wat in de volgende verzen tot uiting komt. De reden om weer te vertrouwen komt in de verzen 22-24 naar voren. De gunstbewijzen van de HEERE zijn niet beëindigd en zijn barmhartigheden houden niet op. De dichter denkt na over Gods verbondstrouw voor zijn volk door de eeuwen heen. Dat is de reden waarom het volk nog bestaat. Het overdenken hiervan brengt innerlijk herstel en hoop op een betere toekomst.

De dichter gaat verder met het belijden van zijn vertrouwen. Hij verklaart dat Gods gunstbewijzen iedere morgen nieuw zijn. Ze waren er niet slechts in het verleden, maar ze zijn er dagelijks (ook al zijn ze soms moeilijk of zelfs niet te zien). De trouw van de HEERE is groot! Ondanks de catastrofe die over Juda en de dichter gekomen zijn, klinkt hier een belijdenis. Als Gods trouw groot is, zal er ook weer uitkomst komen. De dichter belijdt dat zijn enige bezit of erfdeel de HEERE is, en dat hij daarom op Hem hoopt. Het gebruikte woord duidt op het stuk land dat aan de verschillende stammen en families werd toebedeeld. De Levieten kregen echter geen eigen grondgebied. De HEERE zei dat Hij hun erfdeel zou zijn (Num. 18:20; Deut. 10:9; Eze. 44:28). Daarmee wordt aangegeven dat God Zelf zou voorzien in hun levensonderhoud (o.a. door de tienden; Num. 18:21). Als nu God het deel is van de dichter, deelt hij in die voorrechten. Omdat God met hem is, zal Die ook voor hem zorgen. Dat is een reden voor hoop, voor hem en voor het volk dat zoveel gebied is kwijtgeraakt. De HEERE is de soevereine koning die in alle behoeften zal voorzien.

Vers 22-24

In dit gedeelte, dat onderdeel uitmaakt van vers 25-36, geeft de dichter adviezen over wat gedaan moet worden in de bestaande moeilijke omstandigheden. Hij begint met het belijden van Gods goedheid (vs.25-27) en roept mensen op hun lot te aanvaarden (vs.28-30). Daarna benadrukt hij Gods goedheid (vs.31-36) en soevereiniteit (vs.37-39). Met dit gedeelte wil hij bevorderen dat de mensen het verloren vertrouwen in de HEERE hervinden.

De dichter verklaart dat de HEERE goed is voor wie Hem verwacht en Hem zoekt. Dit vers grijpt terug op het vorige vers over het hopen op de HEERE. We hebben te maken met een situatie waarin de verlossing nog niet is gekomen (zie vs.26), maar waarin de verteller ervan overtuigd is dat deze komt. De basis voor de verwachting ligt in het geloof in Gods goedheid. Deze overtuiging is diepgeworteld in wat Israël over Hem belijdt. Dit vers is niet slechts een beschrijving, maar indirect ook een aansporing om dit leven in praktijk te brengen.

Het is ook goed om stil te hopen op het heil van de HEERE. De gedane oproep om te wachten en in stilte te hopen, lijkt tegengesteld aan de luide hulproepen in de eerste hoofdstukken. Ze zijn echter met elkaar in overeenstemming te brengen wanneer de stilte niet wordt opgevat als letterlijk zwijgen, maar als een houding van vertrouwen en verwachting. Juist vanwege deze verwachting was er in de eerste twee hoofdstukken vrijmoedigheid om te roepen tot God.

Het derde vers met het woordje 'goed' geeft aan dat het goed is wanneer een man een juk draagt in zijn jeugd. Wordt met dit juk de moeite van de vijandelijke overheersing en de ballingschap bedoeld (vgl. Klaagl. 1:14)? De strekking kan ook algemener zijn: iemand die jong is, heeft meer vitaliteit om een juk te dragen. Als hij dan gewend is een last te torsen en zo leert met moeiten om te gaan, raakt hij daarmee bekend en zal hij op latere leeftijd minder gauw van slag zijn. Het ligt niet voor de hand dat hier slechts een algemene levenswijsheid vermeld wordt. In de context wijst het vers op de beproeving dat God afwezig lijkt, maar dat vanuit levenservaring gehoopt mag worden op Zijn redding.

Een dergelijk juk is goed omdat het de weg baant naar het goede van de twee vorige vezen. Het juk leert om zich te onderwerpen aan de wil van de HEERE. Velen hebben later problemen met het juk, omdat ze niet hebben geleerd het in hun jeugd te dragen. Het gaat om het leren dragen van het juk van gehoorzaamheid en vertrouwen. Wie daarin geoefend is, zal het later gemakkelijker hebben. Als we onze kinderen alleen maar verwennen en altijd geven waar ze om vragen, zullen ze later niet weten hoe ze met tegenslagen moeten omgaan.

De drie teksten over 'goedheid' roepen de vraag op wat de verteller hiermee in de moeilijke omstandigheden bedoelt. C.S. Lewis heeft ooit opgemerkt, dat het woord 'goed' in dergelijke situaties als onbegrijpelijke taal wordt ervaren. De teksten geven echter geen onmiddellijke oplossing voor de ervaren problemen. Ook zijn ze niet op harteloze wijze als correctie bedoeld voor hen die lijden. Het is juist zo dat de dichter zelf door diep lijden heengaat, maar wel in die omstandigheden gaat vertrouwen op Gods goedheid. Een dergelijke ervaring en verwoording kan licht en uitzicht geven in het verdriet van de ander, zonder dat er direct een oplossing is. De goedheid van God is niet voor iedereen duidelijk, maar kan in de weg van aanvechting ontdekt worden.

Vers 28-30

Het lijden dat in Klaagliederen beschreven wordt, is door God gegeven en daarom is het toch het beste dat lot te aanvaarden. Het is goed eenzaam neer te zitten en te zwijgen, omdat God de moeiten heeft opgelegd. Het neerzitten is op basis van de vorige verzen geen moedeloze houding, maar houdt hier verband met de hoopvolle verwachting van de goddelijke verlossing. De woorden die gebruikt worden voor de eenzaamheid van de dichter komen overeen met de sombere beschrijving van de situatie van Sion in Klaagl. 1:1. Er is dus wel enige identificatie, maar de gelovige kiest voor aanvaarding van het oordeel en voor uitzicht op Gods genade.

In het verlengde van de eerdere aansporing is het belangrijk dat mensen zich voor God verootmoedigen zoals door het gezicht in het stof te steken. Daarna komt de korte opmerking dat er misschien hoop is. De dichter heeft het werkwoord 'hopen' al diverse malen gebruikt, maar hij gaat er hier niet vanuit dat God altijd op korte termijn bevrijdt. Toch moeten we ook niet veronderstellen dat de verteller bedoelt dat er misschien helemaal geen verlossing komt. Hij weet dat God uiteindelijk trouw blijft aan de onvervreembare verbondsbeloften. De boodschap van de tekst is dat God niet automatisch zegen schenkt wanneer men bepaalde godsdienstige handelingen verricht (vgl. Am. 5:15; Zef. 2:3; Hand. 8:22).

De aansporing om het opgelegde lot te dragen, krijgt een vervolg in de oproep de wang toe te keren aan degene die slaat en de oproep om verzadigd te worden met schande, waarmee de acceptatie van de schande bedoeld wordt. De hoofdreden waarom men in dit geval het lot moet dragen, is dat God het opgelegd heeft.

Vers 31-33

Naar aanleiding van woorden over wat goed is, en over de noodzaak het lot te dragen (vs.25-30) kan de vraag opkomen hoe een mens het kan aanvaarden, wanneer hij ernstig lijden ervaart. Daarbij moet wel beseft worden dat het lijden van de dichter en van Juda veroorzaakt is door Gods straf over de zonden van het volk, en dat het daarmee niet gelijk valt te stellen met allerlei tegenslagen die mensen kunnen overkomen. De verzen 31-33 bevatten met 'want' ingeleide zinnen en geven redenen om het lot te aanvaarden. In deze centraal geplaatste teksten staan diepgaande theologische overwegingen om te volharden.

De eerste reden om het lot te dragen is dat de Heere niet voor eeuwig verwerpt, zoals blijkt uit vers 31. Blijkbaar ligt het in Gods karakter om Zijn volk niet voor altijd te verstoten. De Israëlieten weten dit, omdat Hij JHWH, de God van het verbond is. In de verbondssluitingen met Abraham, Mozes en David heeft Hij aangegeven dat Hij voor altijd trouw zou blijven aan zijn volk. Waar sprake is van verstoting, is deze tijdelijk. Ook Jeremia heeft daarvan geprofeteerd (Jer. 31:35-37; 33:25-26; vgl. ook Rom. 11:1). De tijdelijke verwerping kan lang en zwaar zijn, maar er komt een einde aan.

Door die tijdelijke verwerping kan men ervaren dat God met Zijn straffende hand droefheid aanricht. Toch zal Hij weer troosten en herstellen. Hij handelt zo in overeenstemming met Zijn verbondstrouw (vgl. vs.22). Het is onjuist te denken dat God genoeg heeft in straffen. Hij verdrukt en bedroeft de mensen niet van harte (vgl. Ps. 103:9-10). Bij voorkeur zegent Hij en het is niet zijn wens om te vervloeken. Deze woorden sluiten aan bij Gods zelfopenbaring aan Mozes (Ex. 34:6-7), waarin Hij zich presenteert als ongekend liefdevol. Deze liefde heeft Hij door de geschiedenis heen bewezen en daarvan waren de Israëlieten zich bewust. Hier klinkt de vaste overtuiging van de dichter door. Eerder is uitgesproken dat Gods gunst misschien komt (vs.29). De combinatie van uitspraken maakt duidelijk dat de dichter een grote overtuiging heeft van Gods trouw, maar dat deze niet vanzelfsprekend komt op het moment dat de Israëlieten dit wensen.

Zo is duidelijk in deze rouwklacht dat enerzijds Gods beloften op vervulling wachten, maar dat mensen die beloften niet waard zijn. Ook niet dat zij het waard zijn om die beloften in vervulling te laten gaan. En toch vervult Hij Zijn beloften. Jawel, op Zijn tijd en wijze. Maar toch: Hij is de Waarmaker van Zijn Woord.

Aanwijzingen en antwoorden

Startopdracht

Laat de jongeren in tweetallen over deze vraag nadenken. De antwoorden kunnen daarna plenair kort besproken worden.

Opdracht 1

- Jeremia geeft weer wat de Heere hem aandoet. Laat ieder voor zich deze opdracht maken.
- Hij heeft mij geleid en gevoerd in de duisternis, en niet in het licht.
- Hij heeft Zich tegen mij gewend, Hij heeft Zijn hand den gansen dag veranderd.
- Hij heeft mijn vlees en mijn huid oud gemaakt, Hij heeft mijn beenderen gebroken.
- Hij heeft tegen mij gebouwd, en Hij heeft mij met galle en moeite omringd.
- Hij heeft mij gezet in duistere plaatsen, als degenen, die over lang dood zijn.
- Hij heeft mij toegemuurd, dat ik er niet uit gaan kan; Hij heeft mijn koperen boeien verzwaard.

- Ook wanneer ik roep en schreeuw, sluit Hij de oren voor mijn gebed.
- Hij heeft mijn wegen toegemuurd met uitgehouwen stenen, Hij heeft mijn paden verkeerd.
- Hij heeft mijn wegen afgewend; en Hij heeft mij in stukken gebroken; Hij heeft mij woest gemaakt.
- Hij heeft Zijn boog gespannen, en Hij heeft mij den pijl als ten doel gesteld.

Opdracht 2

- a. Psalm 25:3 Ja, allen, die U verwachten, zullen niet beschaamd worden;
- b. Psalm 50:15 En roept Mij aan in den dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eren.
- c. Jesaja 41:10 Vrees niet, want Ik ben met u; zijt niet verbaasd, want Ik ben uw God; Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u met de rechterhand Mijner gerechtigheid.
- d. Mattheüs 15:28 Toen antwoordde Jezus, en zeide tot haar: O vrouw! groot is uw geloof; u geschiede, gelijk gij wilt. En haar dochter werd gezond van diezelfde ure.
- e. Romeinen 8:31 Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?

Opdracht 3

Laat de jongeren deze opdracht individueel of in tweetallen maken. Laat ze elkaar in eigen woorden vertellen wat in vraag en antwoord 44 staat geschreven waarom het hopen op God zo rijk is.

Antwoord 44

Opdat ik in mijn **hoogste aanvechtingen** verzekerd zij en mij ganselijk **vertrooste**, dat mijn Heere Jezus Christus door zijn onuitsprekelijke **benauwdheid, smarten, verschrikking** en **helse kweuling**, in welke Hij in zijn ganse lijden, gezonken was, mij van de helse **benauwdheid** en **pijn** verlost heeft.

Opdracht 4

Stel de jongeren na het invullen van de tabel vragen als:

- Welke houding zou je meer willen laten zien (meer blij/meer dankbaar/meer geduld)?
- Welke houding zou je minder willen laten zien (minder verdriet/minder boosheid/minder mopperig)?
- Met welke houding dien je de Heere?
- Hoe kun je je houding veranderen?

Opdracht 5

- Jeremia is een voorbidder voor zijn volk – Christus is een voorbidder voor Zijn gemeente.
- Jeremia profeteert dat zijn volk gestraft zal worden voor hun zonden – Christus predikt dat iedereen die niet in Hem gelooft verloren gaat (straf ontvangt).
- Jeremia wordt gedood omdat hij de naam van God verkondigde – Christus wordt gekruisigd omdat Hij de Naam van Zijn Vader grootmaakte.
- Jeremia moest preken bij zijn dorps- en volksgenoten en werd door hen veracht – Christus werd veracht door zijn eigen volksgenoten.

Opdracht 6

Dit is een persoonlijke vraag die grote zorgen en verdriet naar boven kan brengen. Probeer met de jongere door te steken naar redenen waarom het moeilijk of makkelijk is het lijden al dan niet te accepteren. Oprecht luisteren is van belang. Geef ruimte aan verdriet, twijfels en vragen.

Afronding

Neem kaarten mee en laat de jongeren voor tenminste 1 persoon (uit de gemeente) een kaart schrijven. Bespreek met elkaar welke Bijbelse boodschap je aan die persoon wilt meegeven.

Brug naar inleiding

1. Gebruik de extra informatie voor de leiding als voorbereiding voor een inleiding.
2. Geef een korte introductie op het thema en bespreek verder het Bijbelgedeelte aan de hand van de vragen, zorg dat de jongeren zoveel mogelijk betrokken zijn.
3. Bedenk van tevoren zelf wat concrete voorbeelden bij de vragen. Mochten de jongeren het moeilijk vinden iets te bedenken dan kun je ze op weg helpen door voorbeelden uit je eigen leven te benoemen. Stel je daarbij gerust kwetsbaar op.